МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ ФІНАНСІВ ТА ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

КАФЕДРА ФІНАНСОВИХ РИНКІВ ТА ТЕХНОЛОГІЙ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА (ПРОЄКТ)

на тему: Роль Національного банку України в реалізації фінансового моніторингу

Здобувача вищої освіти ІІ (магістерського) рівня вищої освіти, ІІ курсу, ФМБз-23-1
групи спеціальності 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок
освітня програма «Управління процесами у сфері банківського бізнесу»

_____ Благодарного Андрія Сергійовича
(підпис) (прізвище, ім'я, по батькові)

Науковий керівник _____ Москаленко Наталія Віталіївна, к.е.н., доцент
(підпис) (прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Керівник освітньо-професійної
програми _____ Береславська Олена Іванівна, д.е.н., професор
(підпис) (прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Допущено до захисту за рішенням кафедри _____ протокол
від «16» 01 2025 № 11

Завідувач
кафедри _____ Береславська Олена Іванівна, д.е.н., професор
(підпис) (прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Ірпінь – 2025

Реєстрація № 2 12.02.2025р. _____
(дата) (підпис відповідальної особи)

Результати перевірки до захисту 03.02.2025р. _____
(до захисту, на доопрацювання) (дата) (підпис)

Результат захисту 96 (відмінно) 12.02.2025р. _____
(оцінка) (дата) (підпис)

Голова комісії: _____ Буславська О.І.
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії: _____ Пернарівський О.В.
(підпис) (ініціали, прізвище)

_____ Баранов Р.О.
(підпис) (ініціали, прізвище)

_____ Підсосонна Л.К.
(підпис) (ініціали, прізвище)

БЛАНК ОЦІНЮВАННЯ ВИПУСКНОЇ РОБОТИ

Об'єкти контролю	Діапазон оцінки в балах	Фактична кількість балів	Примітки	Дата, П.І.П.: керівника, голови комісії членів комісії, секретаря, (підписи)
ОЦІНЮВАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ КОМІСІЄЮ ПО ЗАХИСТУ				12.02.2025 р.
1.Доповідь	**від 0 до 10**	10		Гаєвська О.І. Пернарівська О.В. Баранов Р.О. Підсоснна Я.Г. Пришостка І.О. Москаленко Н.В.
2. Роздатковий матеріал	**від 0 до 5**	5		
3. Знання теоретичного та практичного матеріалу, вміння відповідати на запитання	**від 0 до 25**	23		
4. Апробація (участь у конференціях)	**від 0 до 10**	10		
РАЗОМ БАЛІВ	**від 0 до 50**	48		
ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ БАЛІВ	**від 0 до 100**	96		

Оцінювання кваліфікаційної роботи науковим керівником - 48 балів.

ПЕРЕВЕДЕННЯ ОЦІНКИ ЗА 100-БАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКАЛИ ТА ШКАЛИ ЕКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЕКТС	Оцінка за національною шкалою	Дата	П.І.П.: голови, членів комісії, секретаря, (підпис)
96	A	5 (відмінно)	12.02.2025 р.	Гаєвська О.І. Пернарівська О.В. Баранов Р.О. Підсоснна Я.Г. Пришостка І.О.

Правила переведення оцінок до національної шкали та шкали ЕКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою
90-100	**A**	**5 (відмінно)**
80-89	**B**	**4 (добре)**
70-79	**C**	
60-69	**D**	**3 (задовільно)**
50-59	**E**	
35-49	**FX**	**2 (незадовільно)**

Факультет фінансів та цифрових технологій

Кафедра фінансових ринків та технологій

Затверджую
Завідувач кафедри фінансових ринків та технологій
_____Олена БЕРЕСЛАВСЬКА
«_12_» _грудня_ 2023

Завдання на кваліфікаційну роботу (проект)
здобувачу вищої освіти

_____ _____Благодарний Андрій Сергійович_____

1. Тема кваліфікаційної роботи (проекту): «Роль Національного банку України в реалізації фінансового моніторингу» Затверджена наказом ректора від 26.12.2023 р. № 1732.
2. Строк здачі закінченої роботи – 01.11.2024.
3. Мета роботи полягає у визначення ролі Національного банку України у реалізації фінансового моніторингу через оцінку його функцій, повноважень та заходів впливу, що застосовуються, зокрема до банків та небанківських фінансових установ.

Предмет дослідження є функції та повноваження Національного банку України в реалізації державного фінансового моніторингу та нагляду за дотриманням законодавства у цій сфері.

Орієнтована база дослідження – інформація з офіційних джерел, включаючи звіти Національного банку України, Держфінмоніторингу, аналітичні огляди та наукові публікації та нормативно-правові акти, що регулюють фінансовий моніторинг і банківську діяльність в Україні, міжнародні стандарти у сфері фінансового моніторингу.

4. Вихідні дані до роботи – офіційні звіти Національного банку України, статистичні дані Державної служби фінансового моніторингу України , Міністерства фінансів України, огляди Національного банку України, дані про діяльність банків в розрізі здійснення фінансового моніторингу.
5. Перелік графічного матеріалу – 4 таблиці, 1 рисунків, 4 додатки.
6. Зміст випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи (перелік питань за кожним розділом):

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ В РЕАЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ

1.1 Фінансовий моніторинг в Україні: поняття, завдання, суб’єкти здійснення

1.2. Державне регулювання фінансового моніторингу в Україні

РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОГО БА
УКРАЇНИ В РЕАЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ

2.1. Сучасна практика проведення процедур фінансового моніторингу

2.2. Аналіз результатів діяльності Національного банку України у фінансового моніторингу

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬН НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ В РЕАЛІЗАЦІЇ ФІНАНСО МОНІТОРИНГУ

7. Календарний план виконання роботи

№ п/п	Назва етапів випускної кваліфікаційної (дипломної)роботи	Строк виконання етапів роб	
		За планом	Фактич
1	2	3	4
1	Підготовка 100 % кваліфікаційної роботи та подання її на перевірку науковому керівнику	30.10.2024 р.	12.10.2
2	Доопрацювання роботи з урахуванням зауважень керівника та подання її на повторну перевірку керівнику	15.11.2024 р.	01.11.2
3	Попередній захист кваліфікаційної роботи	16-30.12.2024 р.	30.12.2
4	Отримання відгуку наукового керівника кваліфікаційної роботи	11-16.12.2024 р.	16.12.2
5	Рецензування кваліфікаційної роботи	02-10.01.2025 р.	10.01.2
6	Надання кваліфікаційної роботи для перевірки на плагіат	18.11.2024 р.-12.12.2024 р.	22.11.2
7	ЗАХИСТ	12-13.02.2025 р.	12.02.2

8. Дата видачі завдання 15.12.2023 р.

9. Науковий керівник кваліфікаційної роботи (проєкту) _____ Москаленко Н.В.
(підпис) (прізвище, ініціали)

10. Гарант освітньо-професійної програми _____ Береславська О.І.
(підпис) (прізвище, ініціали)

11. Завдання до виконання отримав здобувач вищої освіти _____ Благодарний А.С.
(підпис) (прізвище, ініціали)

Відгук наукового керівника кваліфікаційної роботи (проєкту)

Здобувача вищої освіти II рівня, II курсу, ФМБЗ-23-1 групи, спеціальності «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»,

Благодарного Андрія Сергійовича

на тему «Роль Національного банку України в реалізації фінансового моніторингу»

Кваліфікаційна робота виконана у відповідності з затвердженим планом, поставленні завдання виконані, питання розкриті, метою роботи є визначення теоретичних засад та розроблення практичних рекомендацій щодо напрямків удосконалення роботи Національного банку України в реалізації фінансового моніторингу.

За результатами дослідження сформульовані висновки та рекомендації, що можуть бути використані у роботі учасників системи фінансового моніторингу в Україні.

Одержані результати можуть бути використані для оптимізації функцій і повноважень Національного банку України у забезпеченні стабільності фінансової системи.

У ході дослідження здобувач показав вміння використовувати сучасні методи обробки інформації. Зроблені висновки є аргументовані.

Роботу виконано відповідно до вимог методичних рекомендацій до виконання кваліфікаційної роботи, зроблені висновки. Представлена кваліфікаційна робота на тему «Роль Національного банку України в реалізації фінансового моніторингу» є закінченим дослідженням і заслуговує на високу позитивну оцінку.

Науковий керівник кваліфікаційної роботи
Москаленко Наталія Віталіївна, к.е.н, доцент,
доцент кафедри фінансових ринків та технологій

_____ 10 січня 2025

(підпис) (дата)

Висновок кафедри про кваліфікаційну роботу (проєкт)

Кваліфікаційна робота (проєкт) здобувача вищої освіти

Благодарного Андрія Сергійовича після попереднього захисту розглянута на засіданні кафедри, протокол від «10» грудня 2024 № 10 допущена/не допущена до захисту на екзаменаційній комісії.

Завідувач кафедри _____ Береславська О.І.

РЕЦЕНЗІЯ

на кваліфікаційну роботу (проєкт)
здобувача вищої освіти Державного податкового університету

Благодарного Андрія Сергійовича
(прізвище, ім'я, по батькові)

Роль Національного банку України в реалізації фінансового моніторингу
(назва теми)

Актуальність теми дослідження обумовлена необхідністю критичного аналізу ролі Національного банку України як одного з головних суб'єктів державного фінансового моніторингу, який забезпечує дотримання національних та міжнародних стандартів, спрямованих на протидію відмиванню коштів та фінансуванню тероризму. Враховуючи постійне оновлення законодавчої бази у сфері фінансового моніторингу, актуальним є вивчення особливостей взаємодії між банківськими та небанківськими установами у контексті виконання вимог національного та міжнародного законодавства.

Значимість роботи полягає у комплексному підході до аналізу та вдосконалення системи фінансового моніторингу в Україні. Автор пропонує концептуальні підходи до формування моделі системи фінансового моніторингу, яка базується на сучасних технологіях та оперативній актуалізації нормативно-правових актів відповідно до міжнародних тенденцій.

Метою дослідження є визначення ролі Національного банку України у реалізації фінансового моніторингу через оцінку його функцій, повноважень та заходів впливу, що застосовуються, зокрема до банків та небанківських фінансових установ.

Дослідження включає аналіз національної законодавчої бази, порівняльний аналіз вітчизняного та міжнародного досвіду у сфері фінансового моніторингу, а також застосування аналітичних методів для оцінки ефективності діяльності Національного банку України в контексті релевантності та своєчасності актуалізації нормативно-правових актів у сфері

протидії відмиванню незаконно отриманих доходів та повноту їх виконання як самим регулятором, так і піднаглядними йому суб'єктами первинного фінансового моніторингу.

Загальний висновок і оцінка роботи. Робота демонструє високий рівень наукової підготовки автора та його здатність комплексно підходити до вирішення проблем фінансового моніторингу. Тема є актуальною, висновки – практично значущими, а використаний аналітичний інструментарій – достатньо сучасним. Незважаючи на деякі недоліки, робота заслуговує високої оцінки та може бути корисною для впровадження у практику банківських установ і регуляторних органів.

Рецензент – начальник відділу правового забезпечення валютного нагляду та фінансового моніторингу управління правового забезпечення санкційної політики, фінансового моніторингу та захисту прав споживачів Юридичного департаменту Національного банку України.

(науковий ступінь, вчене звання, посада, місце роботи)

(підпис, М.П.)

Н. Г. Барчан
(ініціали, прізвище)

«10» січня 2025 р.

АНОТАЦІЯ

Роль Національного банку України в реалізації фінансового моніторингу

Мета роботи полягає в аналізі ролі Національного банку України у реалізації фінансового моніторингу через оцінку його функцій, повноважень та заходів впливу до банківських та небанківських фінансових установ.

Завданнями роботи є:

- Розкрити поняття, завдання та структуру фінансового моніторингу в Україні;
- Проаналізувати законодавче регулювання та міжнародні стандарти у цій сфері;
- Визначити функції та повноваження Національного банку України як суб'єкта державного фінансового моніторингу;
- Розглянути механізми взаємодії з банківськими та небанківськими фінансовими установами у процесі здійснення нагляду та контролю.

Предметом дослідження є функції та повноваження Національного банку України в реалізації державного фінансового моніторингу та нагляду за дотриманням законодавства у цій сфері.

Об'єктом дослідження є фінансовий моніторинг як система запобіжних заходів для забезпечення прозорості фінансових операцій у банківській і небанківській сферах.

Базою дослідження є нормативна документація, офіційні звіти Національного банку України, міжнародні стандарти у сфері фінансового моніторингу, а також практичні дані щодо застосування заходів впливу до фінансових установ, взяті, зокрема з офіційного сайту Національного банку України.

За результатами дослідження опановано фундаментальні та основоположні засади діяльності системи фінансового моніторингу в Україні.

Одержані результати можуть бути використані для оптимізації функцій і повноважень Національного банку України у забезпеченні стабільності фінансової системи.

Кваліфікаційна робота містить 50 сторінок, 4 таблиці, 1 рисунок, список використаних джерел на 50 найменувань, 4 додатки.

Ключові слова: фінансовий моніторинг, Національний банк України, законодавче регулювання, банківські установи, небанківські установи.

Рік виконання кваліфікаційної роботи: 2024

Рік захисту роботи: 2025

ABSTRACT (ANNOTATION)

“The role of the National Bank of Ukraine in the implementation of financial monitoring”

The purpose of the work is to analyze the role of the National Bank of Ukraine in the implementation of financial monitoring through the assessment of its functions, powers and measures of influence on banking and non-banking financial institutions.

The objectives of the work are:

To reveal the concept, tasks and structure of financial monitoring in Ukraine;

- To analyze legislative regulation and international standards in this area;
- To determine the functions and powers of the National Bank of Ukraine as a subject of state financial monitoring;
- To consider the mechanisms of interaction with banking and non-banking financial institutions in the process of supervision and control.

The subject of the study is the functions and powers of the National Bank of Ukraine in the implementation of state financial monitoring and supervision of compliance with legislation in this area.

The object of the study is financial monitoring as a system of preventive measures to ensure the transparency of financial transactions in the banking and non-banking sectors.

The basis of the study is regulatory documentation, official reports of the National Bank of Ukraine, international standards in the field of financial monitoring, as well as practical data on the application of measures of influence to financial institutions, taken, in particular, from the official website of the National Bank of Ukraine.

According to the results of the study, the fundamental and fundamental principles of the financial monitoring system in Ukraine have been mastered.

The results obtained can be used to optimize the functions and powers of the National Bank of Ukraine in ensuring the stability of the financial system.

The qualification work contains 50 pages, 4 tables, 1 figure, a list of sources used for 50 items, 4 appendices.

Keywords: financial monitoring, National Bank of Ukraine, legislative regulation, banking institutions, non-banking institutions.

Year of completion of the qualification work: 2024

Year of defense of the work: 2025

ВСТУП.....2
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ В РЕАЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ……..5
1.1 Фінансовий моніторинг в Україні: поняття, завдання, суб'єкти здійснення……...….5
1.2. Державне регулювання фінансового моніторингу в Україні……..…..11
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ В РЕАЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ……...….17
2.1. Сучасна практика проведення процедур фінансового моніторингу……...17
2.2. Аналіз результатів діяльності Національного банку України у сфері фінансового моніторингу……..28
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ В РЕАЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ……40
ВИСНОВОК……...……49
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ……...……..51
ДОДАТКИ……..……56

ВСТУП

За поточних умов фінансовий моніторинг відіграє важливу роль у забезпеченні економічної стабільності та запобіганні фінансовим злочинам, які можуть загрожувати як національній безпеці, так і фінансовій системі країни загалом.

Актуальність теми дослідження обумовлена необхідністю аналізу ролі Національного банку України як одного з головних суб'єктів державного фінансового моніторингу, який забезпечує дотримання національних та міжнародних стандартів, спрямованих на протидію відмиванню коштів та фінансуванню тероризму. Враховуючи постійне оновлення законодавчої бази у сфері фінансового моніторингу, актуальним є вивчення взаємодії між банківськими та небанківськими установами у контексті виконання вимог національного та міжнародного законодавства.

Стан і ступінь розробки проблеми засвідчують значний інтерес як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників до питань удосконалення фінансового моніторингу. Наразі численні дослідження авторів: Вовчак О. Д., Внукової С. М., Деріди І. О., Доценко Т. В., Єндоренка Л. О., Телиженка А. В., зокрема роботи, присвячені розробці основних принципів фінансового моніторингу, таких як дослідження принципів KYC (Know Your Customer), AML (Anti-Money Laundering) та CFT (Combating the Financing of Terrorism), вже висвітлюють основні теоретичні засади, проте існує потреба у поглибленому аналізі практичних аспектів застосування заходів впливу до баків та небанківських фінансових установ у контексті вимог, передбачених нормативно-правовими актами Національного банку України.

Метою дослідження є визначення ролі Національного банку України у реалізації фінансового моніторингу через оцінку його функцій, повноважень та заходів впливу до банків та небанківських фінансових установ.

Для досягнення поставленої мети необхідно виконати наступні **завдання**:

– розкрити поняття, задання та структуру фінансового моніторингу в Україні;

- проаналізувати законодавче регулювання та міжнародні стандарти у цій сфері;
- розглянути практичні аспекти проведення фінансового моніторингу;
- здійснити аналіз результатів діяльності Національного банку України у сфері фінансового моніторингу;
- визначити шляхи розвитку напрямків діяльності Національного банку України в реалізації фінансового моніторингу

Об'єктом дослідження є фінансовий моніторинг як система запобіжних заходів для забезпечення прозорості фінансових операцій у банківській і небанківській сферах.

Предмет дослідження - діяльність та повноваження Національного банку України в реалізації державного фінансового моніторингу через виконання покладених на нього функцій, зокрема нагляду за дотриманням законодавства у цій сфері.

Методи дослідження включають аналіз національної законодавчої бази, порівняльний аналіз вітчизняного та міжнародного досвіду у сфері фінансового моніторингу, а також застосування аналітичних методів для оцінки ефективності діяльності Національного банку України в контексті релевантності та своєчасності актуалізації нормативно-правових актів у сфері протидії відмиванню незаконно отриманих доходів та повноту їх виконання як самим регулятором, так і піднаглядними суб'єктами первинного фінансового моніторингу.

Базою дослідження стали нормативні документи, офіційні звіти Національного банку України, міжнародні стандарти у сфері фінансового моніторингу, а також практичні дані щодо застосування заходів впливу до банківських та небанківських фінансових установ, взяті із офіційного сайту Національного банку України.

Науково-практична значущість роботи полягає у можливості використання отриманих результатів задля вдосконалення механізмів фінансового моніторингу в Україні, а також для оптимізації функцій і

повноважень Національного банку України у забезпеченні стабільності фінансової системи.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ В РЕАЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ

1.1 Фінансовий моніторинг в Україні: поняття, завдання, суб'єкти здійснення

У контексті посилення впливу глобалізаційних процесів та інтеграції національного фінансового ринку в міжнародний фінансовий простір, впровадження фінансових інновацій, а також зростання шахрайства у фінансовій сфері України і легалізація доходів, отриманих злочинним шляхом, виникає нагальна потреба в ухваленні кардинальних рішень і проведенні ефективних реформ у фінансовому секторі національної економіки.

Досвід розвинених країн свідчить, що одним із найефективніших способів боротьби з фінансуванням тероризму, незаконною торгівлею зброєю та злочинною діяльністю у фінансовій сфері є організація дієвої системи фінансового моніторингу. Дана система дозволяє підвищити рівень фінансової та національної безпеки держави.

Сьогодні в Україні спостерігаються тенденції вдосконалення Національної системи фінансового моніторингу. Зокрема, у 2020 році набрав чинності новий Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» [14]. Цей закон, серед іншого, запроваджує ризико-орієнтований підхід, покращує функціонування державних органів і суттєво підвищує ефективність протидії злочинності у фінансовій сфері, проте, незважаючи на це, система фінансового моніторингу в Україні має низку недосконалостей та потребує вдосконалення. Особливо, а контексті повномасштабної війни та викликів, які вона створює.

Так, згідно визначення Національного банку України фінансовий моніторинг являє собою діяльність із виявлення незаконно отриманих доходів та запобігання фінансуванню тероризму. Національний банк встановлює до банків та небанківських установ вимоги щодо протидії відмиванню незаконно отриманих доходів та перевіряє їх дотримання піднаглядними йому суб'єктами первинного фінансового моніторингу [25].

Суб'єктами державного фінансового моніторингу в Україні є:

– Національний банк України;
– Державна служба фінансового моніторингу України (Держфінмоніторинг);
– Міністерство юстиції України;
– Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку;
– Міністерство цифрової трансформації України [37].

Завданнями фінансового моніторингу в Україні є:

1. Забезпечення стабільності фінансової системи та контроль за діяльністю фінансових установ.
2. Виявлення та аналіз фінансових операцій, підозрілих на відмивання коштів.
3. Забезпечення прозорості та запобігання маніпуляціям на фінансових ринках.
4. Розвиток електронних платформ та забезпечення кібербезпеки [7].

Здійснюючи фінансовий моніторинг, банки та небанківські фінансові установи як суб'єкти первинного фінансового моніторингу виконують важливу функцію у забезпеченні фінансової стабільності та безпеки в Україні. Цей процес полягає у ретельній перевірці клієнтів, які звертаються за послугами, а також у всебічному аналізі їх фінансових операцій. Основною метою фінансового моніторингу, як вже зазначалось вище, є виявлення та

попередження потенційно ризикових транзакцій, які можуть бути пов'язані з відмиванням коштів або фінансуванням тероризму.

Банки і небанківські фінансові установи здійснюють перевірки клієнтів на різних етапах співпраці. Спочатку вони можуть вимагати документи, що підтверджують особу клієнта (в рамках процедури ідентифікації та верифікації), а також інформацію про його фінансовий стан і джерела доходів. Даний етап дозволяє установам оцінити ризики, пов'язані з конкретним клієнтом, та прийняти рішення щодо можливості укладення угоди (встановлення ділових відносин). Зокрема, фінансові установи постійно аналізують операції своїх клієнтів, щоб виявити будь-які підозрілі або незвичні транзакції, використовуючи у своїй діяльності ризико-орієнтований підхід.

Мова йде, в першу чергу, про аномальні великі перекази коштів, часті операції по рахункам, що не відповідають звичайним звичкам клієнта, або ж перекази в країни або з країн з високим ризиком (зокрема, країни, що не дотримуються міжнародних нормативно-правових актів у сфері фінансового моніторингу та офшорні зони) [7]. До країн с найвищим рівнем ризику відносяться Північна Корея, Зімбабве, Лівія, Афганістан, Іран, Куба, Венесуела та ряд інших країн Африки та Азії [47]. Україна, на жаль, на початок лютого 2022 року знаходилася на одному рівні з більшістю країнами Африки та здобула оцінку D – дуже високий ризик [48].

У разі виявлення підозрілих фінансових операцій банки мають обов’язок негайно інформувати Державну службу фінансового моніторингу України, якає спеціально уповноваженим органом у системі фінансового моніторингу, а також правоохоронні органи. Така взаємодія між фінансовими установами та державними органами є критично важливою для швидкого реагування на можливі злочини у сфері фінансів. Державна служба фінансового моніторингу, в свою чергу, проводить подальше розслідування і аналіз наданої інформації, що може призвести до вжиття правових заходів. В рамках визначених функцій Держфінмоніторинг здійснює підготовку аналітичних оглядів, звітів та

рекомендацій з питань, пов’язаних з проведенням національної оцінки ризиків у сфері фінансового моніторингу.

Національний банк України, як центральний регулятор фінансового сектору, діє відповідно до міжнародних стандартів, зокрема встановлених групою FATF (Фінансова група з боротьби з відмиванням грошей та фінансуванням тероризму) [25]. Дані стандарти визначають основні принципи та рекомендації для країн щодо створення ефективних механізмів боротьби з відмиванням доходів та фінансуванням тероризму, а також розповсюдженням зброї масового знищення [49] Зокрема, Національний банк впроваджує внутрішні політики та процедури, що забезпечують дотримання цих міжнародних стандартів, проводячи тренінги для персоналу, вдосконалюючи технології моніторингу та звітності.

Можна констатувати, що фінансовий моніторинг є невід’ємною частиною роботи фінансових установ, що дозволяє не лише захистити інтереси самих клієнтів, а й забезпечити цілісність і стабільність фінансової та банківської системи держави в цілому.

Щодо Національного банку України, то він відіграє важливу роль як суб’єкт державного фінансового моніторингу, здійснюючи нагляд та регулювання банківської системи з метою забезпечення дотримання вимог фінансового моніторингу. Його основними функціями є розробка та впровадження нормативно-правових актів, які регулюють питання фінансового моніторингу для банківських установ, а також контроль за дотриманням цих вимог. Національний банк України забезпечує нагляд за виконанням законодавства у цій сфері, зокрема через встановлення процедур ідентифікації клієнтів банків, моніторингу фінансових операцій та виявлення підозрілих транзакцій.

Як суб’єкт здійснення державного фінансового моніторингу, Національний банк України наділений значним обсягом повноважень,

прикладом яких можуть бути повноваження щодо реалізації заходів впливу до осіб за порушення законодавства в цій сфері.

Зокрема, відповідно до Положення «Про застосування Національним банком України заходів впливу до установ за порушення законодавства з питань фінансового моніторингу», затвердженого постановою Правління Національного банку України від 28 липня 2020 року № 106, Національний банк України за порушення (невиконання/неналежне виконання) установами вимог Закону та/або нормативно-правових актів Національного банку, що регулюють діяльність (здійснення сукупних або окремих заходів) у сфері запобігання та протидії, що були виявлені за результатами перевірок (виїзна перевірка, безвиїзний нагляд з питань фінансового моніторингу) /здійснення контролю за виконанням рішень/письмових вимог Національного банку, в установленому порядку застосовує до установ протягом шести місяців із дня виявлення Національним банком, але не пізніше ніж через три роки з дня вчинення порушення, такі заходи впливу:

1) письмове застереження;

2) анулювання ліцензії та/або інших документів, що надають право на здійснення діяльності, з провадженням якої в особи виникає статус суб’єкта первинного фінансового моніторингу, у встановленому законодавством порядку;

3) покладення на установу обов’язку відсторонення від роботи посадової особи установи;

4) штраф;

5) укладення письмової угоди з установою, за якою установа зобов’язується сплатити визначене грошове зобов'язання та вжити заходів для усунення та/або недопущення в подальшій діяльності порушень вимог законодавства у сфері запобігання та протидії, забезпечити підвищення ефективності функціонування та/або адекватності системи управління ризиками тощо [27,40], [16, с.134].

Крім того, Національний банк України має повноваження впроваджувати методичні рекомендації та вимоги до управління ризиками у банківському секторі, що стосується запобігання відмиванню грошей та фінансуванню тероризму. Банки зобов'язані слідувати політиці належної обачності, яку регулює Національний банк України, а також виконувати вимоги щодо звітності, що дозволяє виявляти та повідомляти про підозрілі операції. Так, Правилами організації статистичної звітності, що подається до Національного банку України, затвердженими постановою Правління Національного банку України від 13.11.2018 № 120, визначено загальні вимоги до складання статистичної звітності, порядок її підписання та подання до Національного банку України.

Національний банк, зокрема забезпечує координацію з іншими державними органами, зокрема з Державною службою фінансового моніторингу України, Кабінетом Міністрів України, Міністерством фінансів України для ефективної реалізації заходів протидії фінансовим злочинам.

Отже, метою діяльності Національного банку України є створення умов для максимально ефективного виявлення та протидії фінансовим правопорушенням, що мають потенційно руйнівний вплив на національну та міжнародну безпеку. Водночас досягнення повної нейтралізації цих явищ на практиці вважається неможливим через постійну еволюцію злочинних схем та технік їх приховування.

Національний банк України, виходячи з міжнародного досвіду та рекомендацій, зокрема FATF, розробляє та впроваджує нормативні документи, які вимагають від банківських установ ретельно контролювати фінансові операції клієнтів, виявляти підозрілі транзакції та подавати відповідну звітність. Такі вимоги включають процедури ідентифікації та верифікації клієнтів, які спрямовані на зменшення ризиків відмивання грошей через банківську систему. Особливе значення мають рекомендації щодо оцінки ризиків, що допомагають

банкам ідентифікувати операції, які можуть бути пов’язані з фінансовими злочинами.

Повноваження Національного банку включають не лише розробку правил та рекомендацій, а й безпосередній нагляд за дотриманням банками цих вимог. У разі виявлення порушень Національний банк має право застосовувати санкції до фінансових установ, які не дотримуються встановлених норм. Це можуть бути штрафи, письмове застереження, тимчасове призупинення ліцензії або інші заходи, що мають на меті забезпечити повну відповідність банків міжнародним стандартам фінансового моніторингу.

Незважаючи на те, що повне досягнення мети щодо викорінення таких злочинів з поля фінансової системи є малоймовірним, важливість діяльності Національного банку полягає саме в підтриманні високого рівня контролю та постійному удосконаленні нормативної бази для адаптації до нових викликів. Крім того, Національний банк тісно співпрацює з іншими суб’єктами фінансового моніторингу, включаючи Державну службу фінансового моніторингу України, з метою забезпечення ефективної системи координації та обміну інформацією [16, с.135].

Таким чином, можна констатувати, що функції та повноваження НБУ як суб’єкта державного фінансового моніторингу полягають у створенні нормативного середовища для банківської діяльності та діяльності небанківських фінансових установ, забезпеченні ефективного контролю за фінансовими операціями і гарантуванні того, що банківська система України відповідає міжнародним стандартам фінансового моніторингу.

1.2. Державне регулювання фінансового моніторингу в Україні.

Законодавче регулювання фінансового моніторингу в Україні має на меті створення ефективної системи запобігання та протидії фінансовим злочинам,

зокрема відмиванню грошей, фінансуванню тероризму та інших форм фінансової злочинності.

Одним із основних нормативно-правових актів, що регулюють цю сферу, є Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» [14]. Даний закон визначає правові та організаційні засади і механізми функціонування системи фінансового моніторингу, спрямованої на виявлення, аналіз та попередження ризиків незаконної діяльності у фінансовій сфері.

У рамках згаданого закону встановлюються конкретні вимоги до суб'єктів первинного фінансового моніторингу, до яких відносяться банки, небанківські фінансові установи та інші організації, що надають фінансові послуги та здійснюють відповідні операції. Закон покладає на них обов'язок ідентифікації клієнтів, перевірки джерел походження коштів, моніторингу підозрілих транзакцій і подання звітів до Державної служби фінансового моніторингу України. Окрім цього, закон регулює процедури блокування або заморожування коштів, якщо є підозри щодо їхнього походження та/або використання для незаконної діяльності, що робить його ефективним інструментом запобігання відмиванню коштів [34].

Важливу роль у регулюванні цієї сфери відіграють також Цивільний та Господарський кодекси України. Цивільний кодекс містить загальні положення щодо договірних зобов'язань і правовідносин, які впливають на процес фінансового моніторингу, зокрема через встановлення правил договірних зобов’язань і відповідальності суб'єктів господарської діяльності [40]. Господарський кодекс, у свою чергу, регулює основи здійснення господарської діяльності, включаючи фінансовий контроль і відповідальність за порушення у сфері моніторингу фінансових операцій [8].

Окремо слід відзначити Закон України «Про банки і банківську діяльність», який визначає особливі вимоги до фінансового моніторингу у

банківському секторі [13]. Банки є одними з головних суб'єктів первинного моніторингу, оскільки їхня діяльність безпосередньо пов'язана з операціями, що можуть бути використані для легалізації злочинних доходів. Відповідно до закону банки повинні впроваджувати внутрішні процедури фінансового моніторингу, включаючи обов'язкову перевірку клієнтів, контроль ризикових операцій, подання звітів про підозрілі транзакції тощо.

Практика фінансового моніторингу банківської діяльності в Україні базується на нормативно-правових актах, які систематизовані в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Систематизація оновлених Постанов Національного банку України щодо фінансового моніторингу банківської діяльності

Назва нормативно-правового акту	Характистика
Постанова Правління Національного банку від 17.08.2012 року № 346 «Про затвердження Положення про застосування Національним банком України заходів впливу».	Визначає підстави і порядок застосування НБУ заходів впливу, фінансови/штрафних санкцій до банків, філій іноземних банків у разі виявлених порушень законодавства, щодо банківського, валютного регулювання, а також здійснення платіжних операцій; ризикової діяльності що становить загрозу для власників капіталу та кредиторів тощо.
Постанова Правління Національного банку від 18.08.2016 № 373 «Про затвердження нормативно-правового акта Національного банку України з питань формування файлів інформаційного обміну».	Містить Інструкцію щодо формування файлів інформаційного обміну між центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику із запобігання відмиванню доходів, одержаних злочинним шляхом….та банками.
Постанова Правління Національного банку від 13.11.2018 № 120 «Про затвердження Правил організації статистичної звітності, що подається до Національного банку України» (зі змінами).	Визначає загальні вимоги до складання статистичної звітності, порядок її подання до Національного банку України
Постанова Правління Національного банку від 19.05.2020 № 65 «Про затвердження Положення про здійснення банками фінансового моніторингу» (зі змінами).	Визначено основні вимоги центрального банку щодо комерційних банків із питань фінансового моніторингу.
Постанова Правління Національного банку від 30.06.2020 № 90 «Про затвердження	Визначає «…порядок здійснення Нацанком нагляду у сфері запобігання та протидії

Положення про порядок організації та здійснення нагляду у сфері фінансового моніторингу, валютного нагляду, нагляду з питань реалізації моніторингу ефективності персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)» (з змінами).	легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом,…, валютного нагляду, нагляду у сфері реалізації спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів …». Приділено увагу нормативному регулюванню планових перевірок банків, безвиїзного нагляду за учасниками, оформленню актів та протоколів за результатами перевірки.

Джерело: узагальнено автором на основі [9].

Україна також зобов'язана дотримуватися міжнародних стандартів, що регулюють фінансовий моніторинг, зокрема рекомендацій FATF. Мова йде про міжнародні норми, що встановлюють правила боротьби з відмиванням грошей і фінансуванням тероризму, які з певною періодичністю актуалізуються та повинні бути імплементовані у національне законодавство [46].

Отже, законодавче регулювання фінансового моніторингу в Україні базується на гармонізації національних законів із міжнародними стандартами та передбачає контроль за фінансовими операціями, націлений на попередження та недопущення незаконної діяльності у фінансовому секторі.

Застосування міжнародних стандартів у сфері фінансового моніторингу є ключовим інструментом у глобальній боротьбі з відмиванням грошей, фінансуванням тероризму та іншими фінансовими злочинами. Вони встановлюють чіткі правила для запобігання, виявлення та реагування на незаконні фінансові потоки, що можуть загрожувати стабільності міжнародної фінансової системи. Основним міжнародним органом, який розробляє такі стандарти, є FATF (Financial Action Task Force) [46].

FATF ділиться актуальною інформацією про новітні ризики, тенденції та методи з правоохоронними органами, підрозділами фінансової розвідки та іншими установами по всьому світу. Нещодавні приклади стосуються фінансування ІДІЛ, Аль-Каїди та її філій, фінансових потоків від торгівлі людьми, приховування кінцевих бенефіціарних власників юридичних осіб, професійного відмивання грошей та стратегій протидії фінансуванню

тероризму. Юрисдикції (держави) з високим рівнем ризику та юрисдикції зі стратегічними недоліками систематично та публічно визначаються FATF. Цей процес справляє вплив на прямі іноземні інвестиції та їх міжнародну репутацію, а також є ефективним засобом забезпечення критично важливих дій.

Також FATF відстежує ризики, пов'язані з новими технологіями, і регулярно інформує про них G20 (група міністрів фінансів та керівників центральних банків 20 економік). У відповідь на підвищену стурбованість G20, FATF запровадила перший глобальний стандарт для регулювання віртуальних активів та постачальників послуг з віртуальних активів. Так, наприклад, під час головування США (1 липня 2018 р. - 30 червня 2019 р.) FATF посилювала спроможність країн розслідувати та переслідувати фінансування тероризму, а також покращує глобальні зусилля з протидії фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення [43].

Україна, прагнучи інтегруватися у світову фінансову спільноту та забезпечити захист власної економіки, здійснює імплементацію міжнародних стандартів через адаптацію національного законодавства до вимог FATF. Одним із найбільш релевантних законодавчих актів, який регулює цю сферу, є Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» [14]. Зазначений документ не лише визначає процедури фінансового моніторингу, але й забезпечує відповідальність суб’єктів первинного фінансового моніторингу, до яких належать банки, небанківські фінансові установи та інші організації.

Слід зауважити, що важливу роль у впровадженні та дотриманні стандартів відіграє Державна служба фінансового моніторингу України. Цей спеціально уповноважений орган забезпечує координацію заходів з виявлення та попередження фінансових злочинів, зокрема шляхом аналізу підозрілих фінансових операцій, що можуть бути пов’язані з незаконною діяльністю [12]. Важливою складовою є також забезпечення співпраці між державними

органами України та міжнародними структурами: Європейським центральним банком, Міжнародним валютним фондом та іншими інституціями, які сприяють моніторингу й обміну інформацією для підвищення ефективності боротьби з відмиванням грошей.

Україна не лише дотримується рекомендацій FATF, але й активно бере участь у розробці національних та міжнародних стратегій, спрямованих на зменшення ризиків відмивання коштів. Наприклад, проведення національних оцінок ризиків, яке є важливим елементом сучасної системи фінансового моніторингу, дозволяє країні ідентифікувати найбільш вразливі сектори економіки і зосередити ресурси на їх захисті [33].

Успішна імплементація міжнародних стандартів фінансового моніторингу залежить також від злагодженої роботи суб’єктів фінансового ринку, які зобов'язані повідомляти про підозрілі операції, забезпечувати належну перевірку клієнтів і дотримуватися принципів належної обачності. Це забезпечує створення системи раннього попередження, що є невід'ємною частиною комплексної стратегії боротьби з фінансовими злочинами на національному та міжнародному рівнях.

Окрім рекомендацій вже згаданої FATF, існують й інші стандарти, такі як вимоги Базельського комітету з банківського нагляду, які регулюють питання ризик-менеджменту та належної обачності в банківській сфері. Також важливими є стандарти, розроблені ОЕСР (Організація економічного співробітництва та розвитку – міжнародна організація, що об'єднує 37 країн світу, більшість з яких є країнами з високим доходом громадян і високим індексом людського розвитку і розглядаються як розвинені), які стосуються обміну податковою інформацією та боротьби з ухиленням від сплати податків [11, 5]. Україна імплементує дані міжнародні норми через адаптацію свого законодавства до вимог глобальних регуляторів, таких як FATF, ОЕСР та Базельський комітет.

РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ В РЕАЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ

2.1. Сучасна практика проведення процедур фінансового моніторингу

У попередньому розділі дослідження було встановлено, що Національний банк України відіграє ключову роль як наглядовий орган за банками та небанківськими фінансовими установами у сфері фінансового моніторингу. Його діяльність спрямована на забезпечення дотримання вимог законодавства щодо запобігання відмиванню грошей, фінансуванню тероризму та іншим фінансовим злочинам, що можуть мати негативний вплив на національну економіку та міжнародну фінансову систему. Діяльність НБУ регулюється законодавством України, зокрема Законом «Про Національний банк України» та Законом «Про банки і банківську систему», що визначають ключові повноваження та функції цього органу.

Національний банк України застосовує широкий перелік заходів впливу до фінансових установ, які порушують вимоги законодавства у сфері фінансового моніторингу. Відповідно до Положення про застосування Національним банком України заходів впливу до установ за порушення законодавства з питань фінансового моніторингу, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 28 липня 2020 року № 106, Національний банк може вживати такі заходи впливу як письмові застереження, накладення штрафів, анулювання ліцензій або інші санкції [27]. Зазначені заходи мають на меті не лише каральний захід зі вчинені правопорушення, а й як превенція – попередження повторних правопорушень та посилення системи управління ризиками в установах [16, с.134].

Важливого значення набувають функції НБУ щодо проведення перевірок — як виїзних, так і безвиїзних — для виявлення порушень у сфері фінансового моніторингу. Здійснюючи такі перевірки НБУ контролює виконання рішень і

вимог, що дає можливість швидко реагувати на виявлені недоліки у діяльності банківських і небанківських фінансових установ [3]. Разом з тим, в рамках визначених повноважень Національний банк має право вимагати відсторонення посадових осіб, причетних до порушень, що сприяє підвищенню відповідальності осіб, відповідальних за проведення фінансового моніторингу, у банках та небанківських фінансових установах.

Національний банк України не обмежується лише санкційними заходами. Він здійснює розробку методичних рекомендацій для фінансових установ, що стосуються управління ризиками, пов'язаними з відмиванням грошей та фінансуванням тероризму. Національний банк, зокрема координує свої зусилля з іншими державними органами, зокрема з Державною службою фінансового моніторингу України, задля ефективної реалізації заходів протидії фінансовим правопорушенням. На основі міжнародного досвіду та рекомендацій, зокрема FATF НБУ видає нормативно-правові акти, що зобов’язують фінансові установи посилено контролювати транзакції своїх клієнтів. Окрему увагу приділяють оцінці ризиків, що дозволяє банкам ідентифікувати операції, які можуть бути пов'язані з відмиванням грошей або фінансуванням тероризму [10].

Правовий статус Національного банку України нині є відображенням тих процесів, які відбуваються в економіці, рівня розвитку її політичних інститутів, демократичних традицій суспільства, його економічної культури. Відповідно до статті 4 Закону України «Про банки і банківську діяльність» наведено визначення банківської системи України, яка складається з Національного банку України та інших банків, а також філій іноземних банків, що створені і діють на території України [13]. Варто зазначити, що банківська система відіграє важливу роль у державі і стає інструментом впливу як у внутрішній, так і в зовнішній політиці.

Таким чином, Національний банк України має значний перелік функцій, включаючи здійснення державної політики в сфері грошового обігу, контроль за кредитними та валютними операціями, а також нагляд за банківською

системою. Повний перелік функцій Національного банку України визначено статтями 6 та 7 Закону України «Про Національний банк України». НБУ також здійснює емісію грошових знаків та виступає організатором міжбанківських розрахунків, що забезпечує стабільність і безперервність функціонування фінансової системи країни.

Відповідно до пункту 30 статті 7 Закону України «Про Національний банк України» НБУ здійснює державне регулювання та нагляд у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення за банками та філіями іноземних банків, страховиками (перестраховиками), страховими (перестраховими) брокерами, кредитними спілками, ломбардами, іншими фінансовими установами, реєстрацію чи ліцензування діяльності яких здійснює Національний банк, операторами поштового зв’язку, які надають платіжні послуги та/або послуги поштового переказу, та/або здійснюють валютні операції, операторами платіжних систем, філіями або представництвами іноземних суб’єктів господарської діяльності, які надають фінансові послуги на території України, іншими юридичними особами, які за своїм правовим статусом не є фінансовими установами, але надають окремі фінансові послуги.

Окрім суто нормативного регулювання, важливою частиною функцій НБУ є оперативне управління ринковою кон'юнктурою. В цьому контексті банк використовує економічні та ринкові методи впливу, укладаючи цивільно-правові угоди, що сприяють підтримці стабільності фінансової системи, зокрема шляхом здійснення валютних інтервенцій. Одним із основних завдань НБУ є надання комерційним банкам кредитів для підтримки їх ліквідності та забезпечення стабільності банківської системи. Водночас важливим напрямком роботи НБУ залишається захист інтересів вкладників і кредиторів, що досягається через нагляд за банківськими установами та постійний аналіз їх пруденційних нормативів [41, с. 343-344].

Отже, Національний банк України – це сучасна незалежна державна інституція, покликана забезпечувати цінову та фінансову стабільність у державі та сприяти економічному зростанню України. Особливий статус і незалежність Національного банку України зумовлені необхідністю здійснювати ефективне банківське і грошово-кредитне регулювання, однак можна говорити лише про певний ступінь незалежності Національного банку України. Автономність і самостійність НБУ підкріплюється створеним механізмом його підзвітності Верховній Раді України, що є важливою умовою забезпечення ефективності та прозорості політики, яку провадить Національний банк України [41, с. 344]. Монопольно реалізуючи свої законодавчо закріплені повноваження, НБУ повинен виходити з інтересів держави, враховувати при цьому діяльність інших органів державної влади, координувати з ними свою діяльність.

Необхідно зазначити, що банки як суб'єкти первинного фінансового моніторингу відіграють ключову роль у системі запобігання та протидії відмиванню коштів, фінансуванню тероризму, а також інших незаконних фінансових операцій.

Основною метою фінансового моніторингу є захист банківської системи від злочинних дій у фінансовій сфері, яка досягається також шляхом забезпечення відповідності діяльності банків міжнародним стандартам. Хоча фінансовий моніторинг вимагає значних ресурсів та зусиль від банків, його важливість у запобіганні фінансовим злочинам не підлягає сумніву. Банківські установи виконують ключову роль у процесі фінансового моніторингу, забезпечуючи виявлення підозрілих фінансових операцій та запобігаючи відмиванню коштів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму [8, с. 501].

Так, банки відіграють ключову роль як суб'єкти первинного фінансового моніторингу відповідно до Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» №25

від 2020 року [14]. У першому розділі дослідження зазначалось, що даний закон визначає банки, поряд з іншими суб’єктами, як основних учасників системи фінансового моніторингу, завданням яких є виявлення та запобігання фінансовим злочинам.

Основним та фундаментальним нормативно-правовим актом, що регулює порядок та особливості виконання банками законодавства України з питань фінансового моніторингу є Положення про здійснення банками фінансового моніторингу, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 19.05.2020 № 65.

Як суб'єкти первинного фінансового моніторингу, банки зобов’язані здійснювати контроль за фінансовими операціями своїх клієнтів, оцінювати ризики, пов'язані з відмиванням грошей та фінансуванням тероризму, і повідомляти про підозрілі операції відповідним органам. Вони діють на основі затверджених державними органами правил і стандартів, які визначають, серед іншого процедури ідентифікації клієнтів, верифікації операцій та звітування. Банки є першою ланкою в процесі фінансового моніторингу, тому їхня діяльність є вирішальною для забезпечення прозорості та законності фінансових операцій в країні.

Вищезазначеним законом встановлено також, що суб’єкти первинного фінансового моніторингу з урахуванням вимог законодавства, результатів національної оцінки ризиків та оцінки ризиків, притаманних його діяльності, розробляють, впроваджують та оновлюють правила фінансового моніторингу, програми проведення первинного фінансового моніторингу та інші внутрішні документи з питань фінансового моніторингу.

Внутрішні документи з питань фінансового моніторингу повинні містити процедури, достатні для забезпечення ефективного управління ризиками, а також для запобігання використанню послуг та продуктів суб’єкта первинного фінансового моніторингу для легалізації (відмивання) доходів, одержаних

злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення.

Виконуючи функції суб’єкта первинного фінансового моніторингу, банки повинні також впроваджувати політику належної обачності, яка включає як ідентифікацію та оцінку клієнтів, так і моніторинг їхніх транзакцій з метою виявлення потенційних ризиків, використовуючи у своїй діяльності ризико-орієнтований підхід. У разі виявлення підозрілих операцій банки мають обов'язок негайно повідомляти про них Державну службу фінансового моніторингу України, яка здійснює подальший аналіз та приймає рішення щодо цих операцій [1, 21]. Зокрема, банки підлягають постійному нагляду з боку державних суб'єктів фінансового моніторингу – Національного банку України, - який розробляє нормативні акти та контролює дотримання їх вимог.

Таким чином, банки як суб'єкти первинного фінансового моніторингу відіграють центральну роль у забезпеченні прозорості фінансових операцій і боротьбі зі злочинами, пов'язаними з відмиванням грошей та фінансуванням тероризму. Як вже неодноразово було зазначено вище, їхня діяльність у даній галузі є складовою загальної системи фінансового контролю, спрямованої на запобігання використанню фінансової системи для злочинних цілей.

Законодавство України, а також міжнародні стандарти вимагають від банків постійно здійснювати моніторинг фінансових операцій клієнтів, включаючи ідентифікацію клієнтів, оцінку ризиків, пов'язаних з фінансовими операціями, та своєчасне повідомлення компетентних органів про підозрілі операції. Зазначені вимоги є необхідною умовою для запобігання використанню банківської системи для легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, або для фінансування терористичних організацій [31, с. 232-233].

Чи не найголовнішою складовою функціонування банків як суб'єктів первинного фінансового моніторингу є необхідність підтримувати баланс між зобов'язанням щодо дотримання вимог законодавства про фінансовий моніторинг і комерційною діяльністю банків, що має на меті отримання

прибутку. Адже банки, як суб’єкти підприємницької діяльності, зацікавлені у збереженні конфіденційності клієнтських даних та захисті своєї репутації на ринку. Саме тому втручання у діяльність банків шляхом обов'язкового розкриття інформації може викликати побоювання щодо порушення банківської таємниці, що ускладнює побудову довірливих відносин з клієнтами. Проте необхідність дотримання законодавчих вимог щодо фінансового моніторингу виправдана не лише з огляду національної безпеки, а й для самих банків. Ефективна система фінансового моніторингу дозволяє банкам зменшити ризики, пов'язані з можливими штрафами за невиконання вимог законодавства у сфері фінансового моніторингу, а також захистити свою репутацію від асоціацій з незаконними фінансовими операціями. Репутаційні втрати можуть мати серйозні наслідки для банківської установи, впливаючи як на її ринкову позицію, так і на здатність залучати нових клієнтів і капітал.

Не можна не зазначити в даному контексті те, що фінансовий моніторинг має позитивний вплив на загальну стійкість банківської системи. Завдяки виявленню підозрілих операцій і попередженню їх розвитку, банки можуть знижувати ризики фінансових втрат, пов'язаних із шахрайськими або злочинними діями [31, с. 233].

Отже, можна констатувати, що діяльність банків як суб'єктів первинного фінансового моніторингу є важливим елементом загальної системи захисту фінансового сектору від злочинних впливів. Незважаючи на те, що банки мають власні комерційні інтереси, їх участь у фінансовому моніторингу є дуже важливою та ключовою для забезпечення національної безпеки та запобігання використанню фінансової системи для незаконної діяльності.

Небанківські фінансові установи також є суб'єктами первинного фінансового моніторингу і відіграють важливу роль у запобіганні відмиванню коштів, фінансуванню тероризму та іншим незаконним фінансовим операціям.

За визначенням Світового Банку, небанківська фінансова установа (НФУ) – це фінансова установа, яка не має повної банківської ліцензії і не може

приймати депозити від населення. Попри це, НФУ сприяють наданню альтернативних фінансових послуг, таких як інвестування (як колективне, так і індивідуальне), об'єднання ризиків, фінансове консультування, брокерські послуги, страхування тощо.

До небанківських фінансових установ належать кредитні спілки, ломбарди, лізингові компанії, довірчі товариства, страхові компанії, установи накопичувального пенсійного забезпечення, інвестиційні фонди і компанії та інші юридичні особи, виключним видом діяльності яких є надання фінансових послуг. НФУ також є джерелом споживчого кредитування для населення, питома вага послуг яких переважає понад 50 відсотків від усього обсягу споживчого кредитування (разом з ліцензованими банками). Здебільшого небанківські фінансові установи надають послуги, які не за своє природою не є тотожними с послугами, що надаються банками, не складають їм конкуренцію, оскільки спеціалізуються на певних секторах або групах [50].

Небанківські фінансові установи відіграють важливу роль як суб'єкти первинного фінансового моніторингу в сучасній економічній системі. Хоча більшість людей звертається до банків за фінансовими послугами, багато хто приходить до висновку, що пропозиції банків не завжди відповідають їхнім потребам. У таких випадках НФУ надають гнучкіші й спеціалізовані послуги та продукти, що дозволяє їм ефективно доповнювати банківський сектор та пропонувати альтернативні фінансові рішення.

На відміну від банків, які, як правило, пропонують стандартний набір послуг, небанківські установи надають індивідуалізовані продукти, спрямовані на задоволення конкретних потреб клієнтів. Це робить НФУ більш привабливими за «класичні» банки для тих, хто не може знайти відповідні рішення у банківських установах. НФУ спеціалізуються на перенаправленні надлишкових ресурсів до осіб або компаній, що мають фінансовий дефіцит, тим самим підтримуючи економічну активність і підвищуючи конкуренцію у фінансовій сфері [44].

Як суб'єкти первинного фінансового моніторингу небанківські фінансові установи зобов'язані, зокрема:

- дотримуватись законодавства, що регулює заходи з протидії відмиванню коштів і фінансуванню тероризму;
- впроваджувати процедури ідентифікації клієнтів, оцінки ризиків та моніторингу фінансових операцій, подібно до банків.

Небанківські фінансові установи пропонують значний перелік послуг, зокрема кредитування, управління активами, пенсійні програми, страхові послуги та інші фінансові інструменти. Вони можуть також спеціалізуватися на певних сегментах ринку, таких як фінансування нерухомості або управління портфелями акцій та облігацій. Важливою функцією НФУ є підтримка інвестиційних проектів через надання фінансових консультацій та підготовку ринкових досліджень для компаній. Наприклад, страхові компанії як учасники цієї системи займаються ризик-пулінгом, тобто зменшенням економічних ризиків для клієнтів через страхування майнових, життєвих та інших видів ризиків [50]. Інституційні інвестори (пенсійні фонди або взаємні фонди) також входять до групи небанківських фінансових установ і виконують важливу роль у накопиченні та інвестуванні коштів у великі фінансові проекти, результатом діяльності яких є збереження та примноження коштів учасників таких фондів [44].

Інші небанківські фінансові установи займаються лізингом, управлінням компаніями, наданням фінансових порад, брокерськими послугами або спеціалізованим фінансуванням окремих галузей. Така багатозадачність дозволяє їм адаптувати свої послуги під конкретні потреби сектору, наприклад, нерухомості або короткострокових позик. НФУ, які займаються спеціалізованим фінансуванням, зазвичай обмежують свої послуги певними галузями, але водночас пропонують більш гнучкі умови, що, в свою чергу, підвищує рівень їхньої конкурентоспроможності.

З 1 липня 2020 року Національний банк України взяв на себе функції регулятора ринку небанківських фінансових послуг, що включає нагляд за страховими компаніями, кредитними спілками, фінансовими компаніями, ломбардами та іншими небанківськими учасниками фінансового сектору. НФУ, як і банки, зобов'язані здійснювати заходи, спрямовані на запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення [23]. Основна мета ліцензування небанківських установ Національним банком полягає у забезпеченні прозорості та відповідності діяльності цих установ вимогам законодавства, створенні конкурентного середовища на ринках фінансових послуг, а також захисті прав споживачів. НФУ, що отримали ліцензії на надання фінансових послуг (страхування, кредитування, валютні операції та інкасація), є суб'єктами первинного фінансового моніторингу та піднаглядні Національному банку України. Вони мають впроваджувати процедури ідентифікації клієнтів, оцінювати ризики, пов’язані з фінансовими операціями, використовувати у своїй діяльності ризико-орієнтований підхід, розробляти, впроваджувати та оновлювати правила фінансового моніторингу, програми проведення первинного фінансового моніторингу та інші внутрішні документи з питань фінансового моніторингу, а також своєчасно повідомляти про підозрілі операції відповідним державним органам [30].

Основним та фундаментальним нормативно-правовим актом, що регулює порядок та особливості виконання небанківськими фінансовими установами законодавства України з питань фінансового моніторингу є Положення про здійснення установами фінансового моніторингу, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 28.07.2020 № 107.

Регулювання НФУ Національним банком включає обов'язкову реєстрацію та авторизацію таких установ. Наприклад, страхові та перестрахові брокери,

колекторські компанії, особи, які мають право здійснювати актуарну діяльність у сфері страхування, проходять процес сертифікації та реєстрації [23].

У попередніх розділах зазначалось, що однією із функцій НБУ також є нагляд за небанківськими фінансовими групами, до складу яких входять кілька фінансових установ, що здійснюють свою діяльність поза банківським сектором. Зокрема, всі НФУ зобов'язані розкривати інформацію про свою структуру власності, що передбачає подання відомостей про власників істотної участі та ключових учасників структури власності до НБУ.

Отже, небанківські фінансові установи відіграють важливу роль у сучасній фінансовій системі як суб'єкти первинного фінансового моніторингу, забезпечуючи альтернативні та гнучкі фінансові послуги для клієнтів, які не завжди можуть знайти необхідні рішення у банківських установах. Небанківські фінансові установи часто надають більшу гнучкість, швидкість і спеціалізацію, а також можуть пропонувати кращі умови для певних груп клієнтів. Однак варто зазначити, що це не означає, що вони є кращим вибором у всіх випадках: банки все ще мають перевагу в забезпеченні більшої безпеки, надійності та регулювання, що важливо для великих інвестицій або заощаджень.

Так, з липня 2020 року Національний банк України взяв на себе функції регулятора ринку небанківських фінансових послуг: нагляд за страховими компаніями, кредитними спілками, ломбардами та іншими небанківськими установами, зобов’язуючи їх на регулярній основі здійснювати фінансовий моніторинг для запобігання відмиванню грошей і фінансуванню тероризму. Основною метою цього регулювання є забезпечення прозорості діяльності НФУ, захист прав споживачів та створення рівних умов конкуренції. НФУ, у свою чергу, зобов'язані впроваджувати процедури ідентифікації клієнтів; оцінювати ризики; вчасно повідомляти про підозрілі операції відповідним органам, уповноваженим їх розслідувати; розкривати інформацію про структуру власності.

2.2. Аналіз результатів діяльності Національного банку України у сфері фінансового моніторингу

Як вже зазначалось вище, фінансові установи мають низку обов'язків щодо забезпечення виконання процедур фінансового моніторингу, і порушення цих вимог призводить до застосування різних санкцій, які можуть включати як штрафи, так і інші заходи впливу. Якщо банк чи небанківська фінансова установа не дотримується правил протидії відмиванню коштів, її неправомірна діяльність може мати серйозними наслідки з боку місцевих правоохоронних та державних органів. Зокрема, мова йде про великі штрафи, репутаційні збитки, кримінальне переслідування тощо [45].

Найбільш поширеним заходом впливу є накладення штрафів за невиконання вимог фінансового моніторингу. Розмір штрафів залежить від тяжкості порушення та може варіюватися від невеликих сум до багатомільйонних штрафів, залежно від обсягу недотриманих зобов’язань. Установи можуть бути оштрафовані за неналежну перевірку клієнтів, відсутність систем автоматизації, яка б забезпечувала моніторинг ризикових операцій, або за надання неправдивої інформації на запити органів нагляду.

Ще одним важливим заходом є письмове застереження, яке може бути видано фінансовій установі у випадку виявлення порушень у процесі фінансового моніторингу. Зазвичай, застереження не тягне за собою безпосередніх фінансових санкцій, проте воно вимагає від установи негайного виправлення недоліків у встановлений термін (наприклад, оновлення внутрішніх документів або запровадження додаткових механізмів управління ризиками).

Найсерйознішим заходом впливу є анулювання ліцензії на провадження фінансової діяльності. Це може статися у випадках систематичних та серйозних порушень вимог законодавства, що регулює фінансовий моніторинг. Анулювання ліцензії на провадження фінансової діяльності застосовується до

установ, які ігнорують попередження та штрафи, продовжуючи вести діяльність із порушеннями.

Суб'єкти первинного фінансового моніторингу, винні у порушенні вимог законодавства у сфері фінансового моніторингу, в тому числі у незабезпеченні належної організації та/або проведення первинного фінансового моніторингу, а також у причетності до легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення або у сприянні іншим особам у вчиненні таких дій, або які фінансували тероризм чи розповсюдження зброї масового знищення, несуть відповідальність згідно із законом [14].

Окрім можливого застосування фінансових та правових санкцій, порушення вимог фінансового моніторингу негативно позначається на репутації банків та небанківських фінансових установ. Найчастіше це призводить до втрати довіри з боку клієнтів та партнерів, що в довгостроковій перспективі матиме значний вплив на фінансові показники компанії та її позицію на ринку. Разом з тим, систематичне порушення вимог законодавства у сфері фінансового моніторингу може призвести до застосування Національним банком заходу впливу у вигляді відкликання ліцензії та ліквідації відповідного суб'єкта.

Варто зазначити, що ризик втрати репутації змушує багато установ ретельно виконувати вимоги законодавства, зокрема впроваджувати системи автоматизації та контролю, які дозволяють мінімізувати ймовірність порушень [45].

Описані вище заходи впливу та можливі негативні наслідки за невиконання вимог фінансового моніторингу узагальнені у табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Заходи впливу до банків та небанківських фінансових установ за невиконання вимог у сфері фінансового моніторингу

Захід впливу	Характеристика	Наслідки для установи	Можлива причина застосування

			(перелік не вичерпний)
Штрафи	Накладення фінансових санкцій за недотримання вимог фінансового моніторингу	Фінансові втрати, можливість повторного порушення	Неналежна перевірка клієнтів, надання неправдивої інформації
Письмові застереження	Офіційне попередження про необхідність виправлення порушень	Не тягне фінансових наслідків, але вимагає термінового виправлення	Відсутність належної документації, неповне дотримання процедур
Анулювання ліцензії	Втрата права на провадження діяльності	Припинення діяльності, втрата активів	Систематичні та серйозні порушення вимог законодавства
Кримінальне переслідування	Відповідальність за особливо тяжкі порушення, що можуть бути кваліфіковані як злочин, інформація про які передана до правоохоронних органів	Судовий процес, притягнення до кримінальної відповідальності посадових осіб	Доведена легалізація злочинних доходів, фінансування тероризму
Вплив на репутацію	Втрата довіри з боку клієнтів та партнерів	Зниження кількості клієнтів, зменшення фінансових показників, погіршення ділових зв'язків	Неналежне виконання процедур фінансового моніторингу, порушення звітності

Джерело: складено автором на основі [14, 13]

Отже, застосування заходів впливу до банків та небанківських фінансових установ є доволі ефективним механізмом для забезпечення виконання вимог законодавства у сфері фінансового моніторингу. Штрафи, письмові застереження, анулювання ліцензій та навіть кримінальна відповідальність у своїй більшості мотивують установи належно дотримуватися правил. Ризик втрати ділової репутації також стимулює банки та небанківські фінансові установи впроваджувати сучасні системи моніторингу та управління ризиками.

Важливим є аналіз результатів діяльності Національного банку України у сфері фінансового моніторингу.

Національний банк України відповідно вимог до чинного законодавства має право застосовувати різні коригувальні заходи, раннє втручання та санкції до учасників ринку небанківських фінансових послуг і банків за порушення вимог у сфері фінансового моніторингу [25].

Основною підставою для застосування заходів впливу є невиконання або неналежне виконання вимог законодавства, яке регулює фінансову діяльність, зокрема вимог, що стосуються боротьби з відмиванням коштів, що мають злочинне походження, та фінансуванням тероризму. За порушення законодавства НБУ може застосовувати штрафні санкції, відсторонення керівництва фінансових установ, тимчасове призупинення дії ліцензій, а також запровадження тимчасової адміністрації для управління небанківськими фінансовими установами.

Особливо важливим є те, що НБУ надає можливість банкам і небанківським фінансовим установам самостійно вжити заходів для усунення порушень: укладання письмових угод, за якими фінансові установи зобов'язуються вжити конкретні заходи для виправлення ситуації та запобігання подібним порушенням у майбутньому, однак, якщо учасники ринку не виконують ці вимоги, Національний банк має право застосувати більш жорсткі заходи, включаючи штрафи та анулювання ліцензій [14, 28].

З 1 січня 2024 року Національний банк має право продовжувати застосування тимчасової адміністрації до фінансових установ, якщо їх керівництво не виконує вимоги щодо усунення порушень. Це стосується як банків, так і небанківських фінансових установ, які можуть втратити право на подальшу діяльність, якщо не будуть виконані рішення НБУ. Так, Національний банк також продовжує контролювати виконання рішень про накладення штрафів і застосування інших заходів впливу, прийнятих до кінця 2023 року. Дані рішення залишаються чинними і після 1 січня 2024 року [27].

Так, відповідно до вимог законодавства у сфері фінансового моніторингу фінансові установи зобов'язані не лише безпосередньо здійснювати первинний

фінансовий моніторинг, але й, як зазначалося вище, розробляти та впроваджувати внутрішні документи для управління ризиками, забезпечувати належну перевірку клієнтів, підтримувати ефективність автоматизованих систем контролю та оперативно реагувати на запити наглядових органів [14]. Невиконання цих обов'язків веде до серйозних наслідків.

Наприклад, порушення банками обов'язку впровадження систем автоматизації, належного ведення документації з питань ПВК/ФТ, а також неналежне управління ризиками призводить до накладення Національним банком заходів впливу. Так, АТ «Український банк реконструкції та розвитку» отримав штраф у розмірі понад 14 млн грн за низку порушень, серед яких, зокрема невиконання обов'язку забезпечити автоматизацію процесів, належну перевірку клієнтів і своєчасне надання достовірної інформації на запити Національного банку.

До небанківських фінансових установ також застосовуються санкції за аналогічні порушення. Фінансові компанії зобов'язані своєчасно подавати достовірну звітність у порядку, передбаченому окремими нормативно-правовими актами НБУ, проводити належну перевірку нових клієнтів, а також існуючих клієнтів та зберігати документи, пов'язані з діловими відносинами з клієнтами. Зокрема, ТОВ «ФК «ЮНІОС» отримала штраф у розмірі 340 тис. грн за ненадання Національному банку на запит достовірної інформації, що прямо порушує вимоги законодавства та Положення про здійснення установами фінансового моніторингу, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 28.07.2020 № 107.

Поряд з великими штрафами часто застосовуються й інші види санкцій, наприклад, письмові застереження. Наприклад, АТ «БАНК ¾» окрім штрафу був підданий письмовому застереженню за недоліки в оновленні внутрішніх документів та нехтуванні ризик-орієнтованим підходом [24].

Важливо зазначити, що заходи впливу спрямовані не лише на покарання, але й на стимулювання банків та небанківських фінансових установ до

підвищення стандартів управління ризиками та удосконалення внутрішніх процедур. Окрім безпосередніх фінансових втрат, репутаційні ризики також відіграють значну роль, адже невиконання вимог у сфері ПВК/ФТ може призвести до втрати довіри клієнтів та ділових партнерів.

Отже, заходи впливу, що застосовуються Національним банком України до банків та небанківських фінансових установ за невиконання вимог у сфері фінансового моніторингу, є важливим інструментом забезпечення відповідності діяльності цих установ національному законодавству. З огляду на різний рівень ризиків, притаманних банківським та небанківським установам, санкції можуть варіюватися від письмових застережень до значних штрафів та навіть анулювання ліцензії.

Окремо варто зазначити, що верхня межа штрафу, що може бути застосований до суб’єкта первинного фінансового моніторингу за порушення вимог законодавства у сфері ПВК/ФТ, встановлена на рівні 7950 неоподаткованих мінімумів доходів громадян (нмдг), що становить 135 150 000 грн (один нмдг = 17 грн).

Серед поширених порушень є невиконання банками та фінансовими установами обов'язку впроваджувати ризик-орієнтований підхід у своїй діяльності, що включає в себе, зокрема поглиблений аналіз фінансових операцій клієнтів та контрагентів. Дане порушення пов'язане з тим, що установа не проводить належної оцінки ризиків своїх клієнтів та не вживає відповідних заходів для їх мінімізації, що, у свою чергу, призводить до того, що зростає ризик легалізації незаконно отриманих коштів через фінансову установу, що порушує вимоги як національного, так і міжнародного законодавства. У відповідь на це Національний банк застосовує штрафи, які можуть сягати кількох десятків мільйонів гривень, як це було у випадку з АТ «Український банк реконструкції та розвитку», який отримав значний штраф за порушення низки вимог, зокрема, щодо відсутності регламентованих належним чином внутрішніх процедур. На практиці за менш серйозні порушення або за недоліки

в організації внутрішніх процесів фінансові установи також можуть отримати письмові застереження від регулятора. Вони зазвичай супроводжуються вимогою усунути недоліки в конкретні терміни та надати підтвердження того, що вони таки дійсно усунуті. У випадку невиконання таких застережень до суб'єкта можуть бути застосовані інші заходи впливу (зокрема, може бути накладено штраф тощо).

Резюмуючи, варто зазначити, що результати діяльності Національного банку України у сфері фінансового моніторингу важко виміряти абсолютними величинами в розрізі певного часового проміжку, адже головним індикатором здійснення правильного формування та реалізації політики у сфері ПВК/ФТ Національним банком є комплексна дієвість механізмів здійснення фінансового моніторингу, передбачених нормативно-правовими актами Національного банку, що може бути виражена, зокрема у (i) неухильному та належному виконанню банками та небанківськими фінансовими установами обов'язків у сфері ПВК/ФТ, (ii) збільшення частки вчасно виявлених спроб здійснення клієнтами таких установ відмивання та легалізації коштів, отриманих злочинним шляхом тощо та (iii) зменшенні кількості спроб здійснення клієнтами таких установ відмивання та легалізації коштів, отриманих злочинним шляхом тощо.

Водночас інформація, отримана та створена Національним банком під час здійснення ним нагляду за суб'єктами первинного фінансового моніторингу, віднесена до інформації з обмеженим доступом (банківська таємниця та таємниця фінансової послуги), не підлягає опублікуванню та не є загальнодоступною.

При цьому за результатами здійснення відповідних наглядових заходів Національним банком здійснено оцінку ризиків використання різних фінансових послуг та продуктів, які надаються, зокрема банками та небанківськими фінансовими установами. Таблиця з рівнями ризиків наведена

у додатку Б (щодо банків) та у додатку В (щодо небанківських фінансових установ).

У дослідженні приділимо увагу особливості здійснення фінансового моніторингу в розрізі специфіки клієнта, PEPs

Згідно з Законом України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» PEP's – це фізичні особи, які є національними або іноземними публічними діячами та діячами, які виконують публічні функції в міжнародних організаціях (п. 48 частини першої статті 1) [14].

Поняття політично значущих осіб відповідно до українського законодавства охоплює категорії фізичних осіб, що виконують або виконували національні або міжнародні публічні функції. Дані особи, через своє службове становище, мають вплив на прийняття рішень, і, відповідно, високий рівень ризику стосовно можливого залучення до незаконних фінансових операцій. Українське законодавство класифікує PEPs з урахуванням категорії пов'язаних з ними осіб, членів їхніх родин, а також осіб, що мають тісні ділові зв'язки з політично значущими особами [14, 39]. Повна класифікація PEPs, відповідно до чинного законодавства України, наведена у додатку А.

Законодавством визначено критерії для встановлення зв'язків з PEPs, куди входять: спільне бенефіціарне володіння, володіння через траст або інші правові утворення, утворені для вигоди політично значущих осіб, а також будь-які інші тісні ділові зв'язки з політично значущими особами. Зазначені критерії підвищують прозорість фінансових операцій, пов'язаних з PEPs, і дозволяють банкам впроваджувати спеціальні внутрішні процедури для визначення та моніторингу таких клієнтів.

Регулювання фінансового моніторингу щодо PEPs в Україні відображає сучасний підхід ризик-орієнтованої оцінки. Національний банк України відповідно до Положення №65 встановив додаткові вимоги для банків та інших

фінансових установ з метою більш уважного аналізу клієнтів, які належать до категорії PEPs, членів їхніх родин і осіб, пов’язаних з ними, зокрема щодо PEPs суб’єкти первинного фінансового моніторингу повинні застосовувати посилені заходи належної перевірки клієнта [29]. Використовуючи ризик-орієнтований підхід, банки та небанківські фінансові установи розробляють внутрішні процедури щодо особливостей роботи з PEPs, зокрема стосовно виявлення факту належності клієнта до категорії PEP, вжиття заходів до клієнтів, які належать до категорії PEPs [14, 29] При цьому законодавство передбачає м'якші підходи у деяких аспектах, зокрема щодо лімітів на фінансові операції PEPs. Зміни, впроваджені НБУ, збільшили ліміти на обсяги фінансових операцій з 200 тисяч гривень за квартал до 400 тисяч гривень за місяць, що є умовою для невжиття заходів з визначення джерел статків таких осіб.

Фінансові установи зобов’язані застосовувати ризик-орієнтований підхід під час обслуговування PEPs, а в разі неналежного виконання вимог до них можуть бути застосовані санкції, включаючи штрафи. Закон передбачає санкції як для суб’єктів первинного фінансового моніторингу, що не є банками, так і для банків, що стимулює банки до належного виконання вимог законодавства.

Окрім того, законодавство передбачає, що через 12 місяців після припинення виконання публічних функцій PEP може бути виключено з числа осіб, що підлягають посиленому моніторингу, якщо фінансова установа не виявить інших ризиків. Можна констатувати, що описаний підхід сприяє зниженню дискримінаційних практик, які раніше мали місце у відносинах між банками та клієнтами зі статусом PEP, і дозволяє зосередити увагу на реальних ризиках [39]. Загалом, нові положення покликані сприяти посиленню ефективності моніторингу PEP, а також поліпшенню взаємодії між фінансовими установами і клієнтами.

Отже, українське законодавство визначає PEPs як осіб, що займають або займали важливі державні чи міжнародні посади, а також членів їхніх родин і осіб з тісними діловими зв’язками. Враховуючи високий ризик, пов’язаний з

можливими незаконними фінансовими операціями, PEPs підлягають особливому моніторингу для запобігання легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом. Для класифікації PEPs законодавство передбачає категорії національних, іноземних і міжнародних публічних діячів, що дає можливість банкам і фінансовим установам застосовувати ризик-орієнтований підхід залежно від рівня посади та ризиків, пов'язаних з такими особами. Останні зміни, прийняті НБУ, запроваджують більш гнучкі вимоги для добропорядних клієнтів, підвищуючи ліміти для фінансових операцій і стимулюючи банківські установи до належного дотримання вимог без дискримінації, зосереджуючись на реальних ризиках.

Важливим аспектом протидії легалізації доходів протиправного походження є фінансовий моніторинг ділових відносин з PEPs.

Моніторинг ділових відносин з політично значущими особами в Україні є частиною системи фінансового моніторингу, спрямованої на запобігання легалізації доходів, здобутих злочинним шляхом, а також протидії фінансуванню тероризму та зброї масового знищення.

Особливістю українського підходу є ризик-орієнтована оцінка рівня ризику для кожної категорії PEPs, включаючи національних і міжнародних діячів, їхніх членів сімей і пов'язаних осіб. Відповідно до Закону № 361-IX, суб'єкти первинного фінансового моніторингу повинні реалізовувати комплексний підхід, який передбачає як встановлення, так і підтримання ділових відносин з PEPs із належною перевіркою та контролем [14, 23, 26].

Серед ключових обов’язків суб’єктів первинного фінансового моніторингу є обов'язкове запровадження належної системи управління ризиками, яка повинна включати ідентифікацію PEPs на основі широкого спектру інформаційних джерел, серед яких бази даних, відкриті інтернет-джерела, офіційні декларації. У випадках встановлення значного рівня ризику банк зобов'язаний отримати дозвіл від керівництва для проведення фінансових операцій або продовження ділових відносин з клієнтами-PEPs. Моніторинг

зобов'язаний бути постійним, особливо щодо перевірки джерел статків і походження коштів, які використовуються у ділових відносинах. Він покликаний забезпечувати не лише оцінку обсягу фінансових операцій, але й виявлення підозрілих операцій, які не відповідають ризик-профілю PEP [14, 29, 30].

Після припинення виконання публічних функцій особами-PEPs суб’єкти первинного фінансового моніторингу зобов’язані продовжувати моніторинг на період не менше 12 місяців для оцінки збереження ризиків, що може включати вплив особи, обсяг повноважень і зв'язок між попередніми та чинними повноваженнями. Законодавство закликає банки та небанківські фінансові установи уникати формального підходу і враховувати всі суттєві фактори для адекватної оцінки ризиків ділових відносин, включаючи можливість використання посередників, корпоративних механізмів для приховування бенефіціарної власності, наявність контролю за державними активами чи державною власністю, а також участь у масштабних проєктах, фінансованих державними коштами. Підхід має враховувати не лише нормативні вимоги, а й міжнародні рекомендації FATF та директиви ЄС, які підкреслюють необхідність запобіжного, а не вже кримінального моніторингу ділових відносин з PEPs [32, 16].

Таким чином, моніторинг ділових відносин з PEPs в українських фінансових установах сприяє забезпеченню прозорості фінансових операцій та зниження ризиків відмивання коштів чи фінансування тероризму через публічно важливих осіб. Головним елементом є використання ризик-орієнтованого підходу, що дозволяє установам розробляти внутрішні процедури для виявлення клієнтів, які належать до категорії PEPs, а також оцінювати рівень ризику, що притаманний таким клієнтам, членам їхніх родин і особам, з ними пов'язаним [22]. Зокрема, банки зобов'язані використовувати комбінацію інформаційних джерел, включаючи бази даних, публічні джерела в інтернеті, офіційні реєстри декларацій, щоб підтвердити належність особи до категорії

PEPs. Під час моніторингу банкам необхідно проводити скринінг клієнтів на регулярній основі та оцінювати відповідність їхніх фінансових операцій ризик-профілю клієнта. У разі високого ризику банк здійснює поглиблений моніторинг, що включає оцінку джерел статків і коштів клієнта, щоб виявити законність їхнього походження, включаючи надсилання відповідних запитів до таких осіб.

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ В РЕАЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ

Як вже зазначалося у розділах вище, фінансовий моніторинг є важливою фундаментальною складовою забезпечення стабільності фінансової системи країни та боротьби з різними видами фінансових злочинів, такими як відмивання грошей, фінансування тероризму та інші незаконні фінансові операції. В Україні цей процес регулюється рядом нормативно-правових актів, і Національний банк України займає центральне місце в його реалізації. Удосконалення діяльності Нацбанку в сфері фінансового моніторингу є важливою складовою забезпечення національної економічної безпеки та інтеграції України в міжнародну фінансову спільноту [9, 4].

Останнім часом питання економічної безпеки стало набагато актуальнішим як на глобальному рівні, так і в Україні. Це вимагає розробки нових, ефективних методів аналізу, дослідження та трактування цієї проблеми на різних етапах. Проте, на жаль, до сьогодні не існує універсального комплексу інструментів для забезпечення економічної безпеки національної економіки.

Економічна безпека є важливою складовою загальної безпеки будь-якої держави. Вона охоплює захист економічних інтересів держави, підприємств і громадян від різних внутрішніх та зовнішніх загроз, а також забезпечення сталого розвитку економіки країни. В умовах глобалізації, сучасних викликів і загроз економічна безпека набуває особливої актуальності як для окремих країн, так і для світової спільноти в цілому.

Економічну безпеку можна визначити як складний, багатофакторний комплекс умов, принципів, чинників та методів, які охоплюють економічні, правові та політичні аспекти. Цей комплекс має на меті захист соціально-економічних інтересів держави та її громадян, забезпечення належних умов для сталого розвитку країни, поліпшення життєвого рівня населення, а також

зміцнення позицій держави на міжнародній арені. Крім того, економічна безпека передбачає запобігання або зменшення ризиків, що можуть завдати шкоди життю та майну громадян, а також зберігання стійкості перед зовнішніми та внутрішніми загрозами. Економічна безпека — це стан економіки, при якому забезпечується стабільне функціонування економічних систем на всіх рівнях, а також захищеність від можливих негативних впливів, що можуть перешкоджати розвитку. Вона охоплює низку аспектів, зокрема: фінансову безпеку — захист фінансових ресурсів країни, стабільність валюти та банківської системи, енергетичну безпеку — забезпечення стабільних поставок енергоресурсів, продуктову безпеку — наявність достатніх ресурсів для забезпечення потреб населення в продуктах харчування, інформаційну безпеку — захист від кіберзагроз і впливів, які можуть порушити нормальне функціонування економічних і політичних систем [10].

Враховуючи багатогранність дефініції економічної безпеки, її складових компонентів, та, відповідно, чинників, які на неї впливають, питання удосконалення системи фінансового моніторингу як компоненту економічної безпеки слід розглядати через призму дослідження та діючих норм та правил, що регулюють сектор ПВК/ФТ, з ретроспективним аналізом.

Національний банк України є одним з головних органів, відповідальних за забезпечення економічної та фінансової безпеки країни. Його роль у підтримці стабільності національної економіки і фінансової системи є надзвичайно важливою, оскільки саме НБУ здійснює низку функцій, які забезпечують безпеку фінансових і економічних процесів у державі.

До основних функції Національного банку України в контексті економічної та фінансової безпеки можна віднести таке:

- Монетарна політика та контроль за інфляцією НБУ: проводить монетарну політику, основною метою якої є забезпечення цінової стабільності. Він контролює рівень інфляції, що є важливим для стабільності національної валюти та збереження купівельної спроможності населення.

Через монетарні інструменти, такі як облікова ставка, операції на відкритому ринку та вимоги до резервів, Національний банк може впливати на рівень грошової маси в економіці, що, у свою чергу, забезпечує стабільність фінансової системи та економічну безпеку.

- Регулювання фінансової системи: НБУ здійснює нагляд за діяльністю комерційних банків та інших фінансових установ, щоб забезпечити стабільність банківської системи. Це включає перевірку банків на відповідність вимогам щодо капіталу, ліквідності та платоспроможності. Під час економічних криз або фінансових потрясінь Національний банк може вживати заходів для підтримки стабільності банківської системи, запобігаючи паніці та масовим виведенням коштів з банків.
- Контроль за валютним ринком і забезпечення стабільності гривні: Однією з ключових функцій НБУ є управління валютними резервами країни та забезпечення стабільності на валютному ринку. Для цього банк використовує механізми, такі як інтервенції на валютному ринку та регулювання курсу національної валюти (гривні). Стабільність валютного курсу критично важлива для економічної безпеки, оскільки коливання на валютному ринку можуть спричиняти інфляційні процеси, підвищувати вартість імпортних товарів і послуг та впливати на економічний розвиток країни.
- Виконання функцій банку уряду: НБУ виконує функцію головного банку уряду, зокрема, здійснює обслуговування державного боргу та управління державними фінансами. Це дозволяє Національному банку забезпечувати стабільність державних фінансів, а також забезпечувати належний рівень ліквідності в системі, що є важливим для підтримки фінансової безпеки країни.
- Забезпечення стабільності платіжної системи: Національний банк відповідає за розбудову і функціонування національної платіжної системи. Він забезпечує безперебійне функціонування міжбанківських розрахунків, системи електронних платежів і банківських трансакцій. Стабільна платіжна система важлива для економічної безпеки, оскільки порушення в платіжному обігу

можуть призвести до серйозних економічних наслідків, таких як блокування бізнес-операцій або навіть фінансові кризи.

- Забезпечення фінансової стабільності та протидія системним ризикам: Національний банк здійснює моніторинг фінансових ризиків та можливих загроз для фінансової стабільності. Це включає як системні ризики, що можуть виникнути через кризу в окремих банках, так і загрози, пов'язані з зовнішніми економічними факторами (наприклад, зміни цін на світових ринках, коливання валютних курсів чи енергетичні кризи). НБУ активно працює над зниженням системних ризиків і запобіганням фінансовим кризам, які можуть негативно вплинути на економічну безпеку країни.

- Боротьба з відмиванням грошей та фінансуванням тероризму: НБУ здійснює заходи щодо попередження фінансових злочинів, таких як відмивання грошей і фінансування тероризму, шляхом запровадження правил і стандартів для банків та фінансових установ, що покликані запобігти незаконним фінансовим операціям. Це важливо для підтримки стабільності національної фінансової системи та захисту економічних інтересів держави.

Національний банк як суб’єкт державного фінансового моніторингу, до функцій якого згідно з Законом України «Про Національний банк України» віднесено, зокрема здійснення державного регулювання у сфері ПВК/ФТ, приймає та актуалізує власні нормативно-правові акти у сфері фінансового моніторингу, що забезпечує дієвість та ефективність застосування механізмів запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, передбачених у них.

Так, одним з вагомих кроків на шляху до удосконалення системи фінансового моніторингу в Україні стало прийняття нового Закону України від 06.12.2019 р. № 361-IX «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та

фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення», у написанні та опрацюванні якого Національний банк приймав безпосередню участь.

Прийняття зазначеного закону було обумовлене, в тому числі, необхідністю адаптації українського законодавства з питань запобігання і протидії відмиванню доходів до норм четвертої Директиви ЄС 2015/849 та Регламенту ЄС 2015/847, стандартів Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей та фінансуванням тероризму (FATF).

До основних новел Закону України від 06.12.2019 р. № 361-IX можна віднести:

- запровадження ризик-орієнтованого підходу під час проведення фінансового моніторингу;
- збільшення порогової суми фінансової операції, що підлягає фінансовому моніторингу – з 150 тис грн до 400 тис. грн;
- віднесення до спеціально визначених суб'єктів первинного фінансового моніторингу, зокрема, бухгалтерів та суб'єктів господарювання, що здійснюють консультування з питань оподаткування (крім осіб, які надають послуги в рамках трудових правовідносин);
- значне зменшення кількості ознак фінансових операцій, про які суб'єкти первинного моніторингу зобов'язані повідомляти Держфінмоніторинг;
- нові вимоги до процедури переказу коштів;
- введення нової системи штрафних санкцій до суб'єкта первинного моніторингу.

З метою забезпечення реалізації вимог «нового» Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» Національним банком було розроблено та прийнято низку нормативно-правових актів, серед яких, зокрема Положення про здійснення банками фінансового моніторингу, затверджене постановою Правління Національного банку України від 19.05.2020 № 65,

Положення про здійснення установами фінансового моніторингу, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 28.07.2020 № 107, Положення про застосування Національним банком України заходів впливу до установ за порушення законодавства з питань фінансового моніторингу, затверджене постановою Правління Національного банку України від 28.07.2020 № 106.

Глобалізація світової фінансово-економічної системи супроводжується значним збільшенням обсягів фінансових потоків, лібералізацією фінансових ринків та поширенням практик відмивання незаконних коштів.

Глобалізація світової фінансово-економічної системи спричинила значні зміни у способах і масштабах переміщення фінансових ресурсів по всьому світу. Одним з головних наслідків цих процесів стало збільшення обсягів фінансових потоків, що, з одного боку, сприяло розвитку економік, підвищенню ефективності ринків і залученню інвестицій, а з іншого боку, створило нові можливості для поширення фінансових злочинів, зокрема для відмивання незаконних коштів [2, 5].

Успішність заходів з протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, як на національному, так і на міжнародному рівнях, безпосередньо залежить від ефективності виконання обов'язків всіма суб'єктами фінансового моніторингу.

Ефективність заходів з протидії відмиванню коштів значною мірою залежить від міжнародної співпраці. Фінансова група FATF є основною міжнародною організацією, що розробляє стандарти та рекомендації для боротьби з відмиванням коштів. Вона встановлює багато рекомендацій, які включають вимоги до систем фінансового моніторингу, що повинні бути імплементовані в кожній країні, що зобов’язалась асимілюватись у сфері ПВК/ФТ.

Крім того, організації, такі як Міжнародний валютний фонд та Світовий банк здійснюють моніторинг та надають допомогу країнам у впровадженні

систем протидії відмиванню коштів. Вони допомагають створювати ефективні національні системи фінансового моніторингу, здійснюють технічну підтримку і проводять оцінки виконання міжнародних стандартів.

Так, питання удосконалення Національним банком системи фінансового моніторингу як механізму забезпечення стійкості національної економіки варто розглядати в площині методологічної та нормотворчої діяльності Національного банку, що базується, зокрема на вчасному реагуванні на нові виклики та виникаючі ризики і загрози з боку учасників фінансового ринку.

Національний банк, орієнтуючись на свою візію, прагне бути сучасним, прозорим і незалежним центральним банком, котрий користується довірою суспільства та є частиною європейської спільноти центробанків. Це бачення визначає важливість стратегічної, чіткої та проактивної комунікації банку з його цільовими аудиторіями.

Національний банк вважає комунікацію невід'ємною складовою своєї діяльності та важливим фактором для ефективного втілення політики, орієнтованої на досягнення цілей, визначених його стратегією, функціями та завданнями. Через комунікацію Національний банк сприяє формуванню довіри до свого інституту як відкритого, незалежного, компетентного та ефективного регулятора, а також підтримує реалізацію свого мандату та місії.

Як активний учасник ринку економічної та фінансової інформації, Національний банк використовує комунікації для зменшення інформаційної асиметрії в економіці, забезпечуючи цільові аудиторії необхідною інформацією для прийняття обґрунтованих рішень [35].

В комунікаціях з іншими суб’єктами фінансового ринку Національний банк керується, зокрема такими принципами:

- Інтегрованість – здійснення комунікації системно, координовано та заздалегідь сплановано;

- Збалансованість – забезпечення всебічної комунікації по всіх напрямках діяльності Національного банку;

- Таргетованість – НБУ обирає меседж, канали та інструменти комунікацій, зважаючи на специфіку кожної цільової аудиторії – учасника ринку;

- Доступність сприйняття – надання інформації зрозумілою мовою, легкою для сприйняття цільовими аудиторіями;

- Політики «єдиного голосу» – дотримання єдиної позиції, уникнення суперечностей та неузгодженості в комунікаціях та оголошених позиціях;

- Рівний доступ – забезпечення рівного доступу до публічної інформації про політику НБУ для всіх цільових аудиторій.

Ілюстровану схему цільових аудиторій комунікацій Національного банку наведено в додатку Г [35].

Завдяки комунікації НБУ громадськість та інші цільові аудиторії мають чітке розуміння мандату, місії та стратегічних цілей Національного банку, довіряючи йому як відкритому, незалежному та компетентному регулятору, який проводить правильну політику для забезпечення цінової та фінансової стабільності в Україні та досягнення своїх стратегічних цілей.

Через доступ до оперативної, достовірної та повної інформації про діяльність Національного банку, громадськість та інші цільові аудиторії усвідомлюють цілі, характер та логіку його політики і рішень, ставлячись до них позитивно та нейтрально.

Впровадження стратегії комунікацій дозволяє знизити економічну невизначеність, надаючи цільовим аудиторіям знання про економіку та фінанси, особливості їх регулювання, зокрема у розрізі здійснення фінансового моніторингу, а також формуючи очікування, що відповідають цілям політики Національного банку. Таким чином, комунікації сприяють прийняттю поінформованих рішень та досягненню стратегічних цілей НБУ.

Застосування політики широкої комунікації допомагає залучити більше споживачів до фінансової системи, що є важливою складовою стратегії фінансової інклюзії. Підвищення фінансової грамотності населення сприяє прискоренню реформ у банківському секторі, зменшенню використання

готівки, зниженню валютних ризиків для громадян та забезпечує основу для правильного прийняття інвестиційних та фінансових рішень.

ВИСНОВОК

За результатами проведеного аналізу підтверджено роль фінансового моніторингу як невід'ємної складової діяльності фінансових установ. Він не лише забезпечує захист інтересів клієнтів, а й гарантує стабільність і надійність фінансової системи на національної безпеки загалом. На основі аналізу різних підходів до фінансового моніторингу встановлено, що його функціонування в Україні базується на вимогах національного законодавства, адаптованого до міжнародних стандартів. Гармонізація національного законодавства із міжнародними стандартами дозволяє контролювати фінансові операції, мінімізуючи ризики незаконних фінансових дій та зловживань.

Детально було розглянуто функції та повноваження Національного банку України як суб'єкта державного фінансового моніторингу. Встановлено, що Національний банк активно формує нормативне середовище, яке сприяє належному функціонуванню банків і забезпечує високий рівень контролю за фінансовими операціями. Зокрема, визначено, що НБУ відіграє ключову роль у забезпеченні правової основи для банківської діяльності (включаючи впровадження нових вимог щодо прозорості операцій та управління ризиками), приймаючи в межах своєї компетенції відповідні нормативно-правові акти.

Було проаналізовано діяльність банківських установ як суб'єктів первинного фінансового моніторингу. Враховуючи те, що банки орієнтовані на комерційний прибуток, їхня участь у системі фінансового моніторингу є вкрай важливою та необхідною для забезпечення національної безпеки. Це підтверджується тим, що банки активно застосовують сучасні методи моніторингу та управління ризиками, які дозволяють відслідковувати і запобігати підозрілим операціям.

Небанківські фінансові установи також є важливими суб'єктами первинного фінансового моніторингу, адже вони надають альтернативні фінансові послуги: інвестування, кредитування, страхування, управління активами та брокерські послуги тощо. Завдяки цьому НФУ забезпечують

гнучкість і різноманітність фінансових рішень, особливо для клієнтів, які не завжди можуть знайти необхідні послуги у банківських установах. Аналіз показав, що небанківські фінансові установи відіграють значну роль у перенаправленні фінансових ресурсів з надлишкових секторів до секторів, де вони найбільше необхідні.

Окремо було розглянуто механізми впливу на банки та небанківські фінансові установи, які використовуються для забезпечення виконання законодавчих вимог у сфері фінансового моніторингу. Доведено, що застосування заходів впливу, таких як штрафи, письмові застереження, анулювання ліцензій та кримінальні санкції, значно підвищує відповідальність установ у дотриманні законодавчо визначених вимог. Окрім того, ризик втрати репутації є важливим фактором, який стимулює фінансові установи впроваджувати сучасні системи моніторингу та управління ризиками.

Як щодо PEPs, було виявлено, що українське законодавство встановлює особливі вимоги для фінансового моніторингу таких клієнтів з метою мінімізації ризиків, пов’язаних із можливими незаконними фінансовими операціями. Законодавство класифікує PEPs на національних, іноземних і міжнародних публічних діячів, що дозволяє фінансовим установам адаптувати ризик-орієнтований підхід залежно від посади та можливих ризиків, пов'язаних з діяльністю цих осіб. Останні зміни, прийняті, зокрема Національним банком, дозволяють банкам запроваджувати більш гнучкі процедури для добропорядних клієнтів, що належать до вищезгаданої категорії, стимулюючи зосередження більше на реальних ризиках, ніж на формальних.

Щодо питання удосконалення системи фінансового моніторингу Національним банком як механізму забезпечення стійкості національної економіки, то цей процес слід розглядати через призму методичної, нормотворчої та наглядової діяльності НБУ. Це включає своєчасне реагування на нові виклики, а також на ризики та загрози, що виникають з боку учасників фінансового ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналітичний портал YouControl. Все що варто знати про фінансовий моніторинг. URL: https://youcontrol.com.ua/articles/vse-shcho-varto-znaty-pro-finansovyy-monitorynh/ (дата звернення: 23.10.2024).

2. Борзенко О.О. Глобалізація світової фінансово-економічної системи. Колективна монографія. 2022. С. 49-64.

3. Внукова С. М., Глібка С. В. Сучасні економіко-правові ризик-орієнтовані засоби регулювання розвитку ринку фінансових послуг. Монографія. 2020. С 29, 38, 92.

4. Вовчак О. Д., Єндоренко Л. О. Удосконалення системи фінансового моніторингу в банках України та оцінювання комплаєнс-ризиків. Проблеми економіки. 2023. №3. С. 237–243. https://doi.org/10.32983/2222-0712-2023-3-237-243.

5. Гладуш В. О. Стан фінансового моніторингу комерційних банків в Україні та перспективи за євростандартами. Публікація у журналі Успіхи і досягнення у науці № 8 (8), 2024. URL: https://doi.org/10.52058/3041-1254-2024-8(8)-707-720 (дата звернення: 13.12.2024).

6. Господарський кодекс України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15 (дата звернення: 14.10.2024).

7. Дерід І. О. Телиженко А. В. Ризики країн в контексті міжнародного бізнесу. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2022. № 42. С. 48-55.

8. Дмитрук О., Воронова О. Current problems of implementation of authorities by subjects of primary financial monitoring (on the example of advocacy activities). Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. 2023. Т. 5 (52). С. 494-503.

9. Доценко Т. В. Удосконалення системи фінансового моніторингу як інструмент забезпечення економічної безпеки національної економіки : дис. ... д-ра філософії : 051. Суми, 2021. 305 с.

10. Економічна безпека: організаційно-правові, інформаційно-аналітичні та оперативно-розшукові засади : збірник тез Всеукраїнської науково-практичної конференції, 16 травня 2024 року. Ірпінь : Державний податковий університет, 2024. 112, 180 с. URL: http://surl.li/qumnkx.

11. Європейські стандарти захисту прав споживачів фінансових послуг : навчальний посібник / М. В. Плотнікова, Л. Д. Руденко, О. А. Швагер. Суми : Сумський державний університет, 2023. 329 с. URL: http://surl.li/ecvwhl.

12. Завдання та функції Державної служби фінансового моніторингу. Міністерство фінансів України. URL: https://mof.gov.ua/uk/state-service-for-financial-monitoring (дата звернення: 16.10.2024).

13. Закон України «Про банки і банківську діяльність». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14 (дата звернення: 14.10.2024).

14. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» № 361-IX від 2020 року. Редакція від 23.09.2024. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text (дата звернення: 13.10.2024).

15. Звіт про проведення національної оцінки ризиків у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму. Київ, 2019. URL: http://surl.li/fdmgjh.

16. Козлова Ю.С. Адміністративно-правовий статус Національного банку України як суб'єкта державного фінансового моніторингу: поняття, зміст та складові структурні елементи. Правова позиція. 2022. № 2 (35). С. 131-36.

17. Костенко О.М. Проблемні питання здійснення моніторингу публічних закупівель Державною аудиторською службою України. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2018. № 1. С. 119–124.

18. Лєонов С. В., Бойко А. О., Миненко С.В. Систематизація та характеристика існуючих схем легалізації доходів, отриманих незаконним шляхом. Наукова стаття, Сумський державний університет, 2019, URL: http://journal.puet.edu.ua/index.php/nven/article/view/1529/1343.

19. НБУ надав рекомендації щодо ризик-орієнтованого підходу до політично значущих осіб (PEPs). URL: https://finap.com.ua/nbu-nadav-rekomendatsiyi-shhodo-ryzyk-oriyentovanogo-pidhodu-do-politychno-znachushhyh-osib-peps/ (дата звернення: 13.10.2024).

20. Нові (старі) правила фінансового моніторингу для PEP і тих, хто поряд: як це вплине на ОГС. URL: https://www.prostir.ua/?library=novi-stari-pravyla-finansovoho-monitorynhu-dlya-pep-i-tyh-hto-poryad-yak-tse-vplyne-na-ohs (дата звернення: 26.10.2024).

21. Організаційні аспекти здійснення банківського фінансового моніторингу Публікація у журналі Успіхи і досягнення у науці № 8 (8), 2024. URL:

https://doi.org/10.52058/3041-1254-2024-8(8)-707-720 (дата звернення: 13.12.2024).

22. Особливості ділових відносин з політично значущими особами (PEP). Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/10_pr_2020-11-20.pdf?v=4 (дата звернення: 26.10.2024).

23. Офіційний сайт НБУ. Ліцензування небанківських установ. URL: https://bank.gov.ua/ua/supervision/licensing-nonbanking (дата звернення: 23.10.2024).

24. Офіційний сайт НБУ. Національний банк у вересні застосував до трьох банків та п’яти небанківських фінансових установ заходи впливу за порушення у сфері фінмоніторингу. URL: http://surl.li/ukrelt (дата звернення: 23.10.2024).

25. Офіційний сайт НБУ. Фінансовий моніторинг. URL: https://bank.gov.ua/ua/supervision/monitoring (дата звернення: 13.10.2024).

26. Про затвердження Положення про застосування Національним банком України заходів впливу до установ за порушення законодавства з питань фінансового моніторингу: постанова Правління Національного банку України від 28.07.2020 № 106. Офіційний вісник України. 2020. № 68. ст. 2202.

27. Про затвердження Положення про застосування Національним банком України коригувальних заходів, заходів раннього втручання, заходів впливу у сфері державного регулювання діяльності на ринках небанківських фінансових послуг: Постанова Правління Національного банку України від 25.12.2023 № 183. 2023. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0183500-23#Text (дата звернення: 24.10.2024).

28. Про затвердження Положення про застосування Національним банком України заходів впливу: Постанова правління Національного банку України від 17 серпня 2012 року № 346. URL https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1590-12#Text (дата звернення: 29.10.2024).

29. Про затвердження Положення про здійснення банками фінансового моніторингу: Постанова правління Національного банку України від 19 травня 2020 року № 65. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0065500-20#Text (дата звернення: 26.10.2024).

30. Про затвердження Положення про здійснення установами фінансового моніторингу: Постанова правління Національного банку України від 28 липня 2020 року № 107. URL https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0107500-20#Text (дата звернення: 29.10.2024).

31. Рац О.М. Дослідження ефективності функціонування банківських установ України в умовах воєнного стану. Публікація у журналі Економіка та суспільство № 47, 2023. URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-67. (дата звернення: 13.12.2024).

32. Рекомендації щодо питань встановлення та підтримання ділових відносин з політично значущими особами. URL: https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/320 (дата звернення: 26.10.2024).

33. Світовий досвід проведення національних оцінок ризиків відмивання коштів та фінансування тероризму. Київ, 2021. 11-15 с. URL: http://surl.li/pciatl.

34. Смагло О. (2021). Функціонування системи фінансового моніторингу в Україні. Економіка та суспільство. 2021. № 26. С. 1-7.

35. Стратегія комунікацій є основою інформаційної взаємодії НБУ із суспільством та іншими цільовими аудиторіями. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_Communication_NBU.pdf (дата звернення: 27.11.2024).

36. Уткіна М.С. Фінансовий моніторинг як один із засобів протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом. Юридичний науковий електронний журнал. 2020. №7. С. 292-295.

37. Фінансовий моніторинг: його мета та суб'єкти контролю. Газета «Все про бухгалтерський облік». 2020. № 68. С. 4-6.

38. Фінмоніторинг PEP. Кого вважати PEP та яким має бути підхід банків до їхніх операцій? Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/ua/news/all/pitannya-dnya-finmonitoring-pep-kogo-vvajati-pep-ta-yakim-maye-buti-pidhid-bankiv-do-yihnih-operatsiy (дата звернення: 26.10.2024).

39. Хто підпадає під категорію PEP та як зміниться фінмоніторинг таких осіб. URL: https://biz.ligazakon.net/news/222939_khto-pdpada-pd-kategoryu-pep-ta-yak-zmnitsya-fnmontoring-takikh-osb (дата звернення: 26.10.2024).

40. Цивільний кодекс України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15 (дата звернення: 14.10.2024).

41. Ярошенко А.С. Загоровська І.О., Пономарьова В.Р. Правовий статус Національного банку України: парадигмальний аналіз. Юридичний науковий електронний журнал. 2020. № 8. С. 342-344.

42. Ярошенко А.С., Лактіонова В.В., Буряк А.С. Ефективність антикорупційної політики: позитивний досвід зарубіжних країн. Прикарпатський юридичний вісник. 2020. № 2(31) С. 143–146.

43. FATF Report. Terrorist Financing Risk Assessment Guidance. URL: https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/guidance/Terrorist-Financing-Risk-Assessment-Guidance.pdf (дата звернення: 16.10.2024).

44. Glenhawk. NBFI. Everything you need to know about NBFI. URL: https://glenhawk.com/nbfi/ (дата звернення: 23.10.2024).

45. Mastering AML Compliance: A Guide for Financial Institutions. URL: https://www.kychub.com/blog/aml-compliance (дата звернення: 24.10.2024).

46. OECD. Financial Action Task Force, in Secretary-General's Report to Ministers 2019, OECD Publishing, Paris. 2019. P. 124.

47. Political Risk Map 2021. URL: https://www.marsh.com/sg/services/political-risk/insights/political-risk-map-2021.html (дата звернення: 13.10.2024).

48. Political Risk Report 2022. URL: https://www.marsh.com/sg/services/political-risk/insights/political-risk-map-2021.html (дата звернення: 10.10.2024).

49. The FATF Recommendations. URL: https://www.fatf-gafi.org/en/publications/Fatfrecommendations/Fatf-recommendations.html (дата звернення: 13.10.2024).

50. World Bank. Nonbank Financial Institution. URL: https://www.worldbank.org/en/publication/gfdr/gfdr-2016/background/nonbank-financial-institution (дата звернення: 23.10.2024).

Додаток А
Таблиця А.1

Повна класифікація PEPs, відповідно до чинного законодавства України

Категорія	**Національні публічні діячі**	**Іноземні публічні діячі та діячі міжнародних організацій**
Глави держав та урядів	Президент України, Прем'єр-міністр України	Глава держави, глава уряду, керівники міжнародних організацій (директори, голови правлінь тощо) та їх заступники
Члени уряду	Члени Кабінету Міністрів України та їх заступники	Міністри (заступники міністрів)
Керівники допоміжних органів	Керівник постійно діючого допоміжного органу, утвореного Президентом України, його заступники	
Державне управління справами	Керівник та заступники керівника Державного управління справами	
Керівники секретаріатів	Керівники апаратів державних органів, посади яких належать до категорії "А"	
Рада нац. безпеки і оборони	Секретар та заступники Секретаря РНБО України	
Парламент	Народні депутати України	Члени парламенту або інших органів, що виконують функції законодавчого органу, члени міжнародних парламентських асамблей
Центральний банк	Голова та члени Правління Національного банку України, члени Ради Національного банку України	Голови та члени правлінь центральних банків або рахункових палат
Судова система	Голови та судді Конституційного Суду України, Верховного Суду, вищих спеціалізованих судів	Члени верховного суду, конституційного суду або інших судових органів, рішення яких не підлягають оскарженню; судді та керівні посадові особи міжнародних судів
Вища рада правосуддя	Члени Вищої ради правосуддя, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів	
Прокуратура	Генеральний прокурор та його заступники	
Служба безпеки	Голова Служби безпеки України та його заступники	
Антикорупційне бюро	Директор Національного антикорупційного бюро України та його заступники	

Додаток А
Таблиця А.1
(продовження)

Категорія	Національні публічні діячі	Іноземні публічні діячі та діячі міжнародних організацій
Інші державні органи	Голова та члени Антимонопольного комітету України, Голова Національного агентства з питань запобігання корупції та його заступники, Голова та члени Рахункової палати, Голова та члени ЦВК, інші державні колегіальні органи	
Дипломатичні представники	Надзвичайні і повноважні посли	Надзвичайні та повноважні посли, повірені у справах
Військове командування	Начальник Генерального штабу - Головнокомандувач ЗСУ, командувачі Сухопутних військ, Повітряних Сил, Військово-Морських Сил	Керівники центральних органів військового управління
Державна служба	Державні службовці категорії «А»	
Обласні органи безпеки	Керівники органів прокуратури, керівники обласних органів Служби безпеки України	
Судова система на місцях	Голови та судді апеляційних судів	
Державні підприємства	Керівники адміністративних, управлінських чи наглядових органів державних та казенних підприємств	Керівники державних підприємств
Політичні партії	Члени керівних органів політичних партій	Члени керівних органів політичних партій
Державне бюро розслідувань	Директор Державного бюро розслідувань та його заступники	
Бюро економічної безпеки	Директор Бюро економічної безпеки України та його заступники	
Національна рада	Голова та члени Нацради з питань телебачення і радіомовлення	

Джерело: побудовано автором за даними [15, 38].

Додаток Б

Таблиця Б.1

Оцінка ризиків використання банківських продуктів

№ з/п	Види банківських продуктів та послуг, які банк надає клієнтам	Оцінка ризику використання для ВК	Оцінка ризику використання для ФТ	Оцінка ризику використання для ФРЗМЗ
1.	Послуги з використанням готівки:			
1.1.	*Приймання (інкасація) готівкових коштів від клієнтів для подальшого зарахування на їх рахунки в банку*	Середній рівень ризику	Низький рівень ризику	Низький рівень ризику
1.2.	*Внесення готівкових коштів на рахунки клієнтів фізичних осіб/ суб'єктів господарювання.*	Середній рівень ризику	Високий рівень ризику	Середній рівень ризику
1.3.	*Видача готівки з рахунків клієнтів*	Високий рівень ризику	Високий рівень ризику	Середній рівень ризику
1.4.	*Приймання готівки для переказу без відкриття рахунку*	Середній рівень ризику	Високий рівень ризику	Середній рівень ризику
1.5.	*Виплата переказу готівкою без відкриття рахунку*	Середній рівень ризику	Високий рівень ризику	Середній рівень ризику
2	Валюто-обмінні операції	Низький рівень ризику	Низький рівень ризику	Середній рівень ризику
3	Операції за рахунками з використанням електронних платіжних засобів	Високий рівень ризику	Високий рівень ризику	Середній рівень ризику
4	Обслуговування рахунків для соціальних/пенсійних виплат	Низький рівень ризику	Низький рівень ризику	Низький рівень ризику
5	Обслуговування рахунків для виплати заробітної плати фізичним особам	Низький рівень ризику	Низький рівень ризику	Низький рівень ризику

Додаток Б
Таблиця Б.1
(продовження)

6	Встановлення ділових відносин із суб'єктом господарювання в рамках зарплатно-карткового проекту	Низький рівень ризику	Низький рівень ризику	Низький рівень ризику
7	Обслуговування вкладних (депозитних) рахунків	Середній рівень ризику	Низький рівень ризику	Низький рівень ризику
8	Відкриття і обслуговування вкладних (депозитних) рахунків на користь третіх осіб	Середній рівень ризику	Високий рівень ризику	Низький рівень ризику
9	Депозит з випуском депозитного сертифікату на пред'явника	Високий рівень ризику	Високий рівень ризику	Низький рівень ризику
10	Послуги кредитування	Середній рівень ризику	Низький рівень ризику	Низький рівень ризику
11	Надання в майновий найм (оренду) індивідуального банківського сейфа (з описом цінностей)	Середній рівень ризику	Низький рівень ризику	Низький рівень ризику
12	Надання в майновий найм (оренду) індивідуального банківського сейфа (без опису цінностей)	Середній рівень ризику	Середній рівень ризику	Середній рівень ризику
13	Операції з цінними паперами	Середній рівень ризику	Середній рівень ризику	Середній рівень ризику
14	Операції з банківськими металами	Середній рівень ризику	Середній рівень ризику	Низький рівень ризику
15	Обслуговування кореспондентських рахунків, відкритих в установі	Середній рівень ризику	Середній рівень ризику	Низький рівень ризику
16	Перекази:			
16.1	*Внутрішньодержавні перекази*	Середній рівень ризику	Високий рівень ризику	Середній рівень ризику
16.2	*Транскордонні перекази, отримані в Україні*	Середній рівень ризику	Високий рівень ризику	Середній рівень ризику
16.3	*Транскордонні перекази, відправлені з України*	Високий рівень ризику	Високий рівень ризику	Середній рівень ризику

Додаток Б
Таблиця Б.1
(продовження)

16.4	*Перекази коштів з метою сплати податків, штрафів та інших обов'язкових платежів на користь органів державної влади або переказ коштів за житлово-комунальні послуги*	Низький рівень ризику	Низький рівень ризику	Низький рівень ризику
16.5	*Переказ коштів готівкою в межах України у сумі, що є меншою ніж 5000 UAH та відсутності ознак пов'язаності такої фінансової операції з іншими фінансовими операціями, що в сумі перевищують 5000 UAH*	Середній рівень ризику	Середній рівень ризику	Низький рівень ризику

Джерело: зкомпільовано автором за даними [15].

Додаток В

Таблиця В.1

Оцінка ризиків використання продуктів та послуг, що надаються небанківськими фінансовими установами

№	Види послуг НФУ	Рівень ризику ВК	Рівень ризику ФТ	Рівень ризику ФРЗМЗ
1	2	3	4	5
1	Переказ коштів			
1.1	*Внутрішньодержавні перекази*	Високий	Високий	Низький
1.2	*Транскордонні перекази, отримані в Україні*	Середній	Високий	Середній
1.3	*Транскордонні перекази, відправлені з України*	Середній	Високий	Середній
1.4	*Поштовий переказ*	Високий	Високий	Низький
2	Страхування (перестрахування):			
2.1	*Добровільне страхування життя*	Середній	Низький	Низький
2.2	*Добровільне страхування особисте*	Середній	Низький	Низький
2.3	*Добровільне майнове страхування з таких видів:* *- страхування фінансових ризиків;* *- страхування кредитів (у тому числі відповідальності позичальника за непогашення кредиту);* *- страхування майна;* *- страхування вантажів та багажу (вантажобагажу);* *- страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ;* *• добровільне страхування відповідальності перед третіми особами (іншої, ніж передбачена пунктами 12-14 частини четвертої статті 6 ЗУ «Про страхування»)* *• перестрахування по вищевказаним видам страхування.*	Високий	Низький	Середній

Додаток В
Таблиця В.1
(продовження)

№	Види послуг НФУ	Рівень ризику ВК	Рівень ризику ФТ	Рівень ризику ФРЗМЗ
1	2	3	4	5
2.4	*Добровільні види страхування (інші ніж зазначені у пункті 2.3)*	Низький	Низький	Низький
2.5	*Обов'язкове страхування*	Низький	Низький	Низький
2.5.1	Обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів ("Зелена картка")	Низький	Низький	Низький
3	Послуги страхових (перестрахових) брокерів	Низький	Низький	Низький
4	Надання гарантій та поручительств	Середній	Низький	Низький
5	Надання коштів у позику, в тому числі на умовах фінансового кредиту (фінансові компанії)	Високий	Середній	Середній
6	Надання коштів у позику, в тому числі на умовах фінансового кредиту без застави (ломбарди)	Середній	Низький	Низький
7	Лізинг	Середній	Низький	Низький
8	Факторинг	Середній	Низький	Низький
9	Послуги кредитних спілок:			
9.1	*Надання коштів у позику*	Середній	Низький	Низький
9.2	*Залучення коштів*	Середній	Низький	Низький
10	Торгівля валютними цінностями	Середній	Середній	Середній

Джерело: зкомпільовано автором за даними [15].

Додаток Г

Рисунок Г.1

Джерело: офіційний веб-сайт Національного банку України (http://surl.li/lfvexm).

РЕЦЕНЗІЯ

на кваліфікаційну роботу (проєкт)
здобувача вищої освіти Державного податкового університету

Благодарного Андрія Сергійовича
(прізвище, ім'я, по батькові)

Роль Національного банку України в реалізації фінансового моніторингу
(назва теми)

Актуальність теми дослідження обумовлена необхідністю критичного аналізу ролі Національного банку України як одного з головних суб'єктів державного фінансового моніторингу, який забезпечує дотримання національних та міжнародних стандартів, спрямованих на протидію відмиванню коштів та фінансуванню тероризму. Враховуючи постійне оновлення законодавчої бази у сфері фінансового моніторингу, актуальним є вивчення особливостей взаємодії між банківськими та небанківськими установами у контексті виконання вимог національного та міжнародного законодавства.

Значимість роботи полягає у комплексному підході до аналізу та вдосконалення системи фінансового моніторингу в Україні. Автор пропонує концептуальні підходи до формування моделі системи фінансового моніторингу, яка базується на сучасних технологіях та оперативній актуалізації нормативно-правових актів відповідно до міжнародних тенденцій.

Метою дослідження є визначення ролі Національного банку України у реалізації фінансового моніторингу через оцінку його функцій, повноважень та заходів впливу, що застосовуються, зокрема до банків та небанківських фінансових установ.

Дослідження включає аналіз національної законодавчої бази, порівняльний аналіз вітчизняного та міжнародного досвіду у сфері фінансового моніторингу, а також застосування аналітичних методів для оцінки ефективності діяльності Національного банку України в контексті релевантності та своєчасності актуалізації нормативно-правових актів у сфері

протидії відмиванню незаконно отриманих доходів та повноту їх виконання як самим регулятором, так і піднаглядними йому суб'єктами первинного фінансового моніторингу.

Загальний висновок і оцінка роботи. Робота демонструє високий рівень наукової підготовки автора та його здатність комплексно підходити до вирішення проблем фінансового моніторингу. Тема є актуальною, висновки – практично значущими, а використаний аналітичний інструментарій – достатньо сучасним. Незважаючи на деякі недоліки, робота заслуговує високої оцінки та може бути корисною для впровадження у практику банківських установ і регуляторних органів.

Рецензент – начальник відділу правового забезпечення валютного нагляду та фінансового моніторингу управління правового забезпечення санкційної політики, фінансового моніторингу та захисту прав споживачів Юридичного департаменту Національного банку України.

(науковий ступінь, вчене звання, посада, місце роботи)

(підпис, М.П.)

Н. Г. Барчан

(ініціали, прізвище)

«10» січня 2025 р.